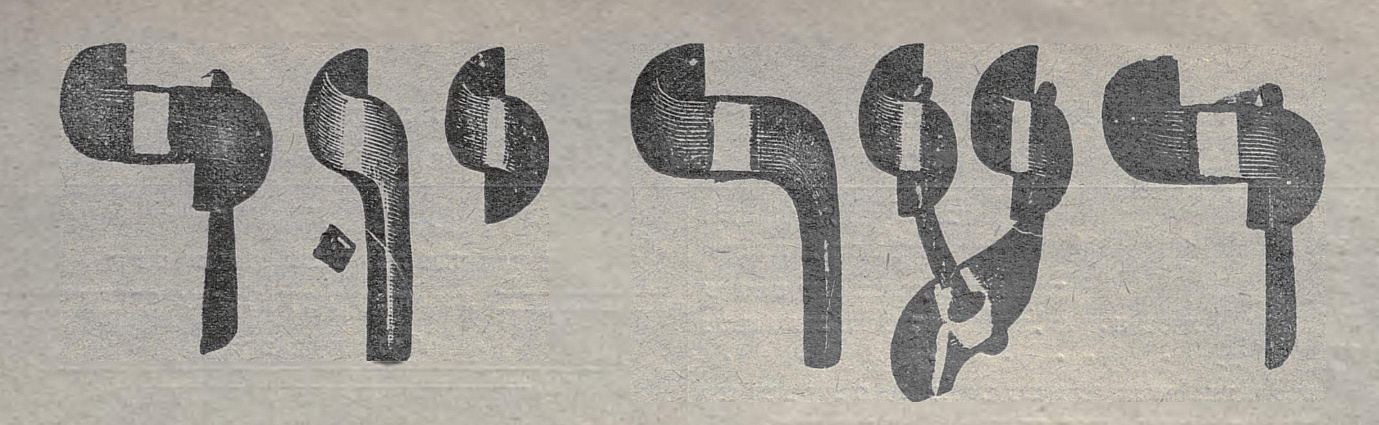

DER JUDE

צייטשריפט פיר אלע יודישע אינטערעסען

ערשיינט יעדע וואך — פערלאג: חברת „אחיאסף“.

קראקוי, ואדר תרס״ב. — פיערטער יאהרגאנג. — Krakau 20 März 1902.

נומער 12

אינהאלט:

רשימת ספרים

הדשים וגם ישנים שנכנסו לבית מסחר הספרים
אשר ל„אחיאסף" בווארשא,
רחוב טווארדא נו' 6.

	ר.	ק.
אוהב גר, ביאור על תרגום אונקלוס על התורה עם הוספות מאת שד"ל		90
אחרית ירושלים, חזיון בשיר, לנדא		40
בינת עולם, על תרגום אשכנזי ובאור אטענזאסער		30
ודר והכמיו, מ. רייגעס קראקא		50
דמעת עשוקים, ספור, זילבערבוש		80
דרך עץ חיים, ספור מישיבת וואלאזין		50
הגיוני שפינוזה, ד"ר שלמה רובין		20
הדת והחיים, ג"ה, ברודס, לעמבערג	1	20
היהודים, חזיון, לעסינג		30
הרמון, ספור, ברודס, קראקא		30
חקירות בקדמוניות ישראל, ד"ר ברנפעלד		20
יסודי התורה, מלאכת ר' שד"ל ז"ל		25
כל ספורי בראנדשטעטער ב"ה	1	—
כלילת יופי, תולדות הרבנים והגאונים בלבוב, ה"נ דעמביצער, ב"ה, קראקא	1	75
לתולדות ר' סעדיה גאון, עם מקצת מספרו האגרון, ד' כהנא		20
מאמר היחוד להרמב"ם והראב"ע		30
מגדל עוז, רמ"ח לוצאטו, לעמבערג		25
מגלה טמירין, ר"י פערל, עם דברי צדיקים מריב"ל, לבוב		60
מקדמוניות היהודים, קובץ מאמרים בחקרי קדמוניות מר"א עפשטיין, וויען	1	80
ר' סעדיה גאון, ד"ר ש. ברנפעלד		20
נר מצוה באור להתנצלות לדברי הרמב"ם בספר המצות והמשנה תורה א טאנעלים	1	—
עם פולונים מאת אדם מיצקאוויין		25
עיון תפלה, בקרת על ספר התפלה ר"א קראהמאל	1	—
עלים לתרופה ע"ר תקות ישראל בעתיד מר' נתן פרידלענדער		35
ר' עקיבא, ספור ר"י לעהמאן		40
פירוש שד"ל על ירמיה יחזקאל משלי איוב		75
צדקה ומשפט, מוסר דת ישראל שד"ל		40
קבוצת מאמרים, אברהם גייגער		75
רוח נתן, פי' המלות הפילוסופיות לר"י אבן תיבון		15
שבט יהודה, ווינער, הנובר ב"ה (יקר במציאות)	1	75
שפת אמת והתאבקות ר"י עמדין נגד ר"י אייבשיין		60
זקנים עם נערים, אספת ספורים, ברוידעס וויען		60
אלפא ביתא דבן סירא, ראשונה ושניה קראקא		20
האשכול, מאסף ספרותי, ע"י י"ש פוכס נ"ה	3	—
תולדות גויי ימי קדם, מ. ארנשטיין קראקא		40
מערכת הדומם (מינעראלאגיע), סירקין		90
אוצר הספרות ע"י אייזיק גרעבער שנה רביעית	1	50
" " " " שנה המישית	1	50
חוט המשולש, תולדות ר"ע איינער, ר"מ סופר ובניו		30
תבונת הרבנים, מיעזעס		25
עמק הבכא, ע"ד התלאות שעברו על ב"י מר' יוסף כהן, קראקא		40
מלחמת הנגלה והנסתר בספרותנו ד"ר ש. רובין		20
מהברות עמנואל איש רומי, לעמבערג	1	50
מלחמות ה', רלב"ג לייפציג	1	50
הדעה והדבור, ד"ר ש. רובין		25
תורת החיים, ד"ר פאריעס וויען	1	50
שרטוטים שלש תמונות, מ. הייזפריינד		15
משפט הישוב החדש בארץ ישראל, א. ש. הרשבערג		80
" " " " " " טב'	1	10
ספר המזכיר יברר את כל שם עצם פרטי הנמצא במקראי קדש ואשר ידבר על כל אחד, הם בש"ס בבלי מאת משה דוד אסנער		50
מכתמים והדודים אף שיחות נאות עקיצות והדודים עברים. ליפסקי		40
הילדות והשחרות, ב. זאבלודאווסקי		50
האגרון א. האוועס		45

(פארטזעטצונג קומט).

Издательство Ахiасафъ, Варшава.
Verlag „ACHIASAF", Warschau.

אַנצייגע!

מיר בעעהרען אונז דאמיט פֿאָרלייפֿיג אין קורצען אַנצוצייגען אַז מיט דעם **3/16 מערץ** ערעפֿנען מיר איין

אבטהיילונג (ОТДѢЛЕНІЕ)

פון אונזער בוכהאנדלונג

אויף נאלעווקי, אין איוואנאוו'ס באזאר
(въ Ивановскомъ базарѣ)

דיעזער לאַגער אונזערער וועט זיין פֿערזעהען מיט איין **גראססען אויסוואהל** פֿון פֿערשיעדענע יודישע ספרים, אין אַלע שפּראַכען, ספּעציעל העברעאישע, מעהרסטענטהייל פיינע ואבען, געשמאַקפֿאָלע, און וואָס — נאָר עטוואס נייעס און **שענעס** אין דעם יודישען ביכער־מאַרק האָפֿען מיר וועט געוויס אונזער לאַגער אם ערשטען בעזיטצען.

מיר מיינען דאַמיט דעם יודישען פּובליקום איין דיענסט צו ערצייגען מיט דעם וואָס אונזערער איין לאַגער, אויפֿגעשטעלט אין אַסאָרטירט געשמאַק און עסטעטיש וועט זיך געפֿינען אין דעם קווארטאל און אין דער גאַס וואָס אַלע יודען וואָהנען ס'זיי היגע, אַדער וועלכע קומען נאך ווארשא אַדער געהען דאָרט דורך און מיר האָפֿען אַז דאָס געעהרטע יודישע פּובליקום וועלכער אונזער נאָמען איז גענוג בעקאַנט וועט געוויס מקבל באהבה זיין אונזער נייעס אונטערנעהמען און וועט עס אונטערשטיטצען.

קירצליך וועלען מיר מעהר אויספֿיהרליך אַנציינען די נעהמען פֿון אַלע ביכער וועלכע וועלען זיך געפֿינען אין דיעזער אבטהיילונג פֿון אונזער בוכהאנדלונג.

דארט וועט אויך צו אבאנירען זיין אויסער אונזערע אייגענע צייטונגען: - - - - - - - -

„השלח", „דער יוד", „די יודישע פאמיליע"

- - - - - - - - - - - - - אויך אלע אנדערע צייטונגען אין פערשיעדענע שפראכען.

אונזער הויפּט־לאַגער בלייבט ווי ביז יעצט אויף **טווארדא** נ' 6 און אלע בעשטעלונגען דורך פאסט בעטען מיר ווייטער צו אדרעסירען:

Издательство „Ахіасафъ", Варшава.

Verlag „Achiasaf", Warschau.

מיט אכטונג **חברת „אחיאסף".**

יין גפן כשר לפסח בהכשר הרבנים.

איך בעהרע מיך דאמיט מודיע צו זיין אלע מיינע קונים און וויין־הענדלער איבעראל אז מיין האנדעלהויז פון בעססער־ראביער פראדוקטען, בעזאנדערס פון אלערליי בעסטע סארטען בעסעראביער און קרימער וויינען, וועלכעס עקזעסטירט שוין זייט יאהרען, האב איך איבערגעפיהרט פון קאלאראש נאך בענדערי. ביטע מיך צו בעהרען מיט בעשטעלונגען וועלכע, ווי עס איז שוין מיינע קונים בעקאנט, וועלען ארדענטליך און פינקטליך אויסגעפיהרט ווערען. איך שיק זאנאר 1 וויעדרא.

פרייזקוראנטען בחנם לכל דורש. מיין אדרעססע:

Д. ЛЕМБЕРГУ, Бендеры, Бесс. губ.

האנדעלס שולע מיט פענסיאנאט

גאילינגען אם רהיין, באדען.

קאנצעסיאנירט פאן דעם מיניסטעריום דעם גראסהערצאגטהום באדען אונד אונטער אויפזיכט דערזעלבען. ערציעהונג שטרענג רעליגיעז. — פאלשטענדיגע האנדעלסבילדונג. אונטעררִיכט דער דייטשען, פראנצויזישען, ענגלישען, איטאליענישען אונד רוססישען שפראכע. פראכטפאללע געזונדע לאגע. בעסטע רעפערענצען.

דירעקטאר א. ראססמאן.

שפיגעל־פאבריק

ל. אידעלזאק, ווארשא

ביעלאנסקא נו׳ 1

עמפפעהלט זיין גראססעס לאגער פאן שפיגעל, שפיגעל־גלאס, טרוימאס אין דעטאיל אונד ענגרא.

תורת הבוכהאלטונג והשבונות המסחר.

בעזרת חליפות מכתבים בשפת עבר ורוסיה ע״פ שיטה ספעציאלית מתוקנה ומסוימה. המחיר בינוני. פרספקטים ומכתבים למבחן הנני שולה בחנם לכל איש אשר יודיעני את כתובתי.

כתבתי:

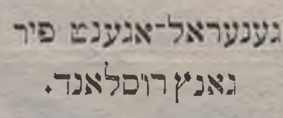
Ю. Б. Левику Бердичевъ (Кіев. губ.)

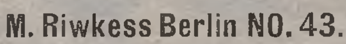
Iu. B. Lewik Berdyczow, (Russland.)

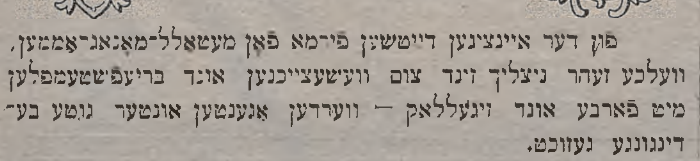
ספר „מורה לטף" לילדים בני שש ושבע שנים. תוצאה שניה. מורה ראשית דרכי השפה העבריה ודקדוקה ע״פ מאמרים קלים וקצרים. נמצא אצלי למכירה. מחירו 15 ק׳. למו״ס ראבאט הגון. גם מסרתי לדפוס ספר „גמרא למתחילים", הכולל שמונים פרקים מלוקטים מש״ס והלכה ואגדה ומסודר מן הקל אל הכבד.

כתבתי:

דר. אברהם ליכטענשטיין, מחזיק בימ״ס בפינסק.

גענעראל־אגענט פיר
גאנץ רוסלאנד.

M. Riwkess Berlin NO. 43.

פון דער איינציגען דייטשען פירמא פאן מעטאלל־מאנאגראממען, וועלכע זעהר ניצליך זינד צום וועשעצייכנען אונד בריעפשטעמפלען מיט פארבע אונד זיגעללאק — ווערדען אגענטען אונטער גוטע בעדינגונגע געזוכט.

Пользуйтесь случаемъ!

Только за 5 руб. высылаю коллекцію морскихъ раковинъ перламутровыхъ разныхъ породъ. Спеціальная мастерская издѣлій изъ раковинъ и бронзы письменныхъ и туалетныхъ принадлежностей. На коллекцію задатокъ въ размѣрѣ 25% высылаю франко.

Адресъ: В. А. ТРАИНИНУ
Варшава, Наевки 35.

Рекомендуется
комфортн. гостинница
„ВИКТОРІЯ"
ЯКОВА ФАЙНШТЕЙНА
въ г. Кобринѣ гродн. губ.
Номера совсѣми удобствами и по умѣреннымъ цѣнамъ.

ניי ערעפענטע יודישע קאנדיטאריי פון
געברידער קאמליצקי,
ווארשא. נאוואליפקי 8.
(„האטעל ראססיא")

נעהמט אויף בעשטעלונגען אויף צוקער־געבעקס, קאנפעקטען, מאראזעננאע טארטען, צעכאלאדען, קרעמען א. ז. וו. אויף האכצייטען און בעלער היער און אויך ארויסצושיקען אויף דער פראווינץ

צו מעסיגע פרייזען.

דר. מ. גאטטליעב
ארדינאטאר דער קייזערליכען אוניווערסיטעט־קליניק
ווארשא. קארמעליצקא 4.

מען קאן דורך מיר קויפען אלע בעסאראבישע פראדוקטען, היינו: קוקורוז, ווייץ, גערשטען, קארן, רעפאג, וויין־נים וכדומה.

מיין אדרעסע: г. Бѣльцы.
(Бесс.) Л. Розенталю.

Новооткрытые „Московскіе Номера", комфортабельно устроенные съ образцовой прислугой. При номерахъ домашній ресторанъ. Цѣны отъ 50 к. до 3 руб. за номеръ. Х. Мосевицкій, Варшава ул. Новолипки 10, противъ 2-ой Гимназіи.

לבעלי בריתי לזכרון תמיד!!!

אדריסתי היא רק בת ג׳ מלים:
Я. Нейдичъ Варшава.

פראספעקט ישולח חנם לכל דורש

!! מעבלירטע צִיממער !!

מוסטערהאפט זויבער און בעקוועם איינגעארדענט, אים פרייזע פון 50, 60, 75, 90, 1.25, 1.50 ביז 2 רו״כ א טאג. באדע־ציממער (וואננעס), גאזבעלייכטונג. רעעלע בעהאנדלונג און פינקטליכע בעדיענונג. מיטטאגע פרישע און שמאקהאפטע פון 35 קאפ. אן סאמאווארען א 10 קאפ.

ה. דווארעצקי, סט.־יערסקא נו׳ 34.

Меблированныя комнаты
Х. М. Дворецкаго, Варшава
Св. Георгія 34.

ווער עס וויל גוטע שפייזען עסען זאל מיין אדרעס נישט פערגעסען, ביי מיר איז פריהשטיק אבענדברויט מיטאגען פריש און גוט קיינער וועט זיך נישט בעקלאגען.

אדרעס: לעווין גענשא 18 וו.23.

איך וואונדער זיך

וואס די וועלט חדושט זיך ווי אזוי לאהנט מיר צו פערקויפען ז עס בעסטען דעגראס אזוי שפאט ביליג (3,25 ר׳ א פוד). עס איז גאנץ איינפאך: איך קויף מאטעריאל אין גרויסע פאסטענס, קויפע פיר באאר געלד, פערקויפע פיר באאר געלד, אונד האבע קיין איינפאלל, ארבייט זעלבסט, קיינע פערמיטלער, קיינע רייזענדע, פעררדיענע נור קליינע פראצענטען דערפאר קאן איך נור פערקויפען דעגראס צו 3,25 ר׳ א פור.

צו פראבע שיק איך אפילו 5 פור.

Варшава Дикая 45.

И. М. Матузонъ.

כשר КОШЕРНЫЯ ВИНА כשר

Съ разрѣшенія духовнаго раввина г. Одессы І. **Гальперина**, въ моемъ ренсковомъ погребѣ, помѣщающемся въ Одессѣ на Базарной ул. въ д. Пасгухова за № 41, съ 1-го іюля 1896-го года производится оптовая и розничая продажа кошерныхъ винъ — русскихъ и иностранныхъ — подъ наблюденіемъ **Х. Я. Левина**, довѣреннаго г. раввина. Тамъ же продается Пасхальный спиртъ по казенной цѣнѣ.

І. КОНЦЕЛЬМАНЪ.

Адресъ для писемъ и телеграммъ: Концельману, Одесса.

IV. Jahrgang. DER JUDE. Nr. 12

דער יוד

צייטשריפט
פיר אלע יודישע אינטערעסען.
ערשיינט יעדע וואך.
פערלאג: חברת „אחיאסף".

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ יאהרליך —.5 רובל.
האלב יאהרליך —.3 „
פיערטעל יאהרליך 1.50 „
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רובל
דען 1טען אפריל — „ „
דע 1טען אויגוסט — „ „
איינצעלנע נומערן 15 קאפ.— 30 העללער.
ענדערן די אדרעס קאסט 20 קאפ
די אדרעסע פיר רוסלאנד:
Издательство
„Ахіасафъ", Варшава.

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראנען
האלביאהריג —.6 „
פירטעליאהריג —.3 „
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 „
אמעריקא. ענגלאנד —.10 שילינג
פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט 20 העללער, 25 פפעניג, 10 קאפ.
די אדרעסע פיר עסטר.-אונגארן און אנדערע לענדער:
Administration Der Jude,
Krakau, Gertrudy 16.

קראקוי"א, ואדר תרס"ב. נומר 12 Krakau, 20 März 1902.

לאמי'ר לייענען די מְגִלָה.

אז מיר ווֶעלען אויפמערקזאם לייענען די מגלה, וועלען מיר פערשטעהן וויכטיגע זאכען; מיר וועלען פערשטעהן דאס וואס מיר זעהען איצט אפט מיט די אויגען און פון וואס מיר געפינען איצט ניט דעם גרונד.

פורים איז ביי אונז א האלבער יום-טוב און א גאנצער שמחה-טאג. יודען זענען פ-עהליך, ווייבער זענען שטארק פערנומען מיט די המן-טאשען, מאהנדליך, פלאדען און אלערליי פורים-געבעקס; קינדער קלאפען מיט די גרייגערס, בעדעקטע טעלערס מיט שלוח-מנות וואנ-דערן פון שטוב צו שטוב. פרומע בית-המדרש'ניקעס, וואס ווייסען גאנץ גוט, ווי מיאוס שכרות איז, טרינקען זיך אן אין דעם טאג שכור און אונזערע בטלנים, וואס האלטען ניט פון טהעאטערן און פערשטעהען זיי לחלוטין ניט, נעהמען אנטהייל לכבוד דעם טאג אין היימישע כלומר'שט-טהעאטערן, וואס מען רופט זיי „פורים-שפיעל".

אונזערע הכמים האבען אזוי הויך געשטעלט דעם פורים, אז זיי האבען געזאגט, אז ווען אפילו אלע יודישע ימים-טובים וועלען בטל ווערען, וו„ט פורים אליין בלייבען.

אייגענטליך איז די זאך ניט גענוג פערשטענדליך, וואס איז אזוי די שמחה מיט פורים? א קלוגער געלעהרטער האט בעמערקט, אז באמת איז אים פורים גאר נישט געשעהען אין דער טהאט. נישט מעהר וואס המן האט געוואלט: ער האט געוואלט הענגען מרדכי'ן, ער האט געוואלט אומברענגען אלע יודען. ני, וואס איז, אז איינער א רשע וויל? ־קארג רשעים ווילען טהון בייז און עס געהט זיי ניט איין? נאך מעהר וועט זיין די פראגע אויף אונזערע חכמים, וואס האבען דעם פורים אזא וויכטיגקייט געגעבען. אויב אין מרדכי'ס צייטען איז נאך געוועזען א נייעס, אז עס האט זיך געפונען א שלעכטער מענש, וואס האט געוואלט אומב-ענגען א גאנץ פאלק, וועלכעס האט איהם קיין מאל קיין שלעכטס ניט געטהון, איז דאך אין די צייטען פון די שפעטערע חכמים און נאך מעהר איצט אזא זאך געווארען א געוועהנליכע ערשיינונג: ווען איז דען ניט געוועזען אין דער צייט פון אונזער לאנגען גלות א שלעכטער מענש, — בעזונ-דערס אויב ער האט נאך געהאט אביסיל כח, — וואס האט ניט גע-וואלט אויסברענגען אלע יודען?

אז מען זאל אבער גוט לייענען די מגלה, קען מען פערשטעהן, אז פורים האט באמת א גרויסען ווערטה. פורים איז ניט גלייך צום שפעטערען גלות. פורים בעווייזט אונז גאנץ דייטליך, אז ביי אלע פרייהייטען, וואס מיר קענען האבען אין גלות, וועלען מיר ניט פערזיכערט פון שנאה און רדיפות.

יאהרען לאנג האבען מיר געמיינט, און אזוי מיינען נאך אויך איצט, ליידער, מיליאנען יודען אין די לענדער, וואו זיי האבען פאל-קאמענע פרייהייט, אז ניר דארטען, וואו די אלגעמיינע געזעטצען טהיילען אב דעם יודען פון די לאנדעסבירגער, איז דער יוד פער-האסט און ווענין געזיכערט; אבער דארטען, וואו יודען זענען אין אלעם גלייכגעשטעלט מיט אלע אנדערע איינוואהנער, וואָרפען זיי פאר קיין זאך ניט מורא האבען. אזוי האבען מיר געגלויבט צעהנ-דליגער יאהרען, אזוי גלויבען כמעט אלע פ־אנצויזישע, ענגלישע און אפילו דייטשע יודען, און זענען ביי זיך זעהר רוהיג. אנדערע, וואס שרעקען זיך אליין אין הא־צען, מיינען, אז דערמיט, וואס זיי וועלען פערמאסקירען זייער אנגעהערינקייט צום יורענטהים, אדער דערמיט, וואס זיי וועלען זייערע טעכטער חתונה מאכען מיט געגעראלען און מארקיזען, וועלען זיי געזיכערט זיין פון יודישע צרות. דער גלות האט אונז נאך ניט געגעבען קיין בעווייז, אז די אלע מיינונגען זענען פאלש; פאלקאמענע גלייכע רעכטע מיט אלע אנדערע האבען נאך יודען אין ערגיץ ניט: קיין יודישער דיזראעלי איז נאך אפילו אין ענג-לאנד ניט געווארען א ביקאנספיעלד *) און אין קיין רעפובליק איז נאך קיין יודישער פרעזידענט ניט געוועזען, דערפאר אבער בעווייזט פורים אונז ריכטיג, ווי פאלש אזעלכע מיינונגען זענען!

*) פאר די, וואס דער בעריהמטער נאמען ביקאנספיעלד איז זיי ניט בעקאנט, איז ניט איבריג צו זאגען, אז ביקאנספיעלד (געשטארבען 21 יאהר צוריק) איז יאהרענלאנג געוועזען אין ערשטער מיניסטער אין ענגלאנד, זיין נאמען איז געוועזען בנימן דיזראעלי, געבארען א יוד, און נאך יונגעלוויז האט איהם זיין פאטער געטויפט.

אין פרס האבען יודען געהאט אלע רעכטע: מרדכי האט געקענט ווערען משנה־למלך, אויך בשעת מען האט שוין געוואוסט, אז ער איז א יוד, און אסתר איז אויך נאכדעם געבליבען אסתר־המלכה. דערקענען א יודען האט מען אויך וועניג געקענט אין פרס. שטארק פרום זענען זיי, וועניגסטענס אין שושן, ניט געוועזען: אויף דעם מאהלצייט, וואס אחשורוש האט געמאכט „פאר דאס גאנצען פאלק, וואס געפינט זיך אין שושן פון גרויס ביז קליין“, דאס הייסט, יודען אויך אין דעם, האט מען קיין כשר־פלייש ניט געקויפט... מרדכי אליין איז שוין געוועזען פין דעם „נייעם דור“. זיין טאטע, זיין פעטער, האבען נאך געטראגען יודישע נעמען: „יאיר, אביהיל“, נאר זיין אייגענער נאמען האט שוין ניט געהאט קיין יודישען טעם, ער איז געוועזען נאכגעמאכט דעם באבילאנישען נאמען „מרדך“. זיין שוועסטער־קינד דאס יתומה׳לע, האט נאך ביי איהר טאטען געטראגען א יודישען נאמען, „הדסה“, נאר אז זי איז אריבער צום פעטער איז פון דער יודישער „הדסה“ געווארען א פערסישע „אסתר“ *), אזוי ווי ביי אונז ווערט פלוצלינג פין שפרה — פאולינא, פון „מלכה“ — „הענריעטע“ און דערגלייכען. קיין פאספארטען און מעטריקעס זענען דעמעלט ניט געוועזען, און אז מען האט אסתר׳ן גענומען אין קעניגס הויז, האט קיינער ניט געוואוסט, אז זי איז א יודין. אויך נאכדעם האט איהר מרדכי פערוועהרט צו זאגען, אז זי איז א יודישע טאכטער, טאמער וועט דאס איהר שאדען צום שידוך. ער אליין האט געוואהנט אין דער קעניגליכער גאס, און מען האט ניט געוואוסט, אז ער איז א יוד. ער האט געפונען פאר איבריג דעם סוד אויסצוזאגען, א פנים, אז ער האט ניט געטראגען קיין יודישע קאפאטע, קיין יודישען גארטעל, קיין ספאדיק און לאנגע געגרייזעלטע פאות.

דאכט זיך, אלעס אין ארדנונג, מען לעבט זיכער און רוהיג, ניט ערגער פון אלע אומות, מען קריכט נאך אין הויכע פענסטער, אין „שער המלך“ און מען איז א מחותן מיט אחשורוש׳ן אליין.

אבער גאר לא!

עס האט זיך געטראפען א קלייניגקייט, מרדכי האט געוואלט אויסווייזען, אז לויט די געזעטצען איז ער ניט מחויב צו קניהען זיך פאר המנ׳ן, ווארום ער איז ניט פין די בעאמטע, די עבדי המלך, פאר וועמען דעם קעניגס בעפעהל וועגען המנ׳ס כבוד איז געגעבען געווארען, און האט זיך בשעת־מעשה ארויסגערעדט, אז ער איז א יוד — אבער מעהר האט מען ניט געראפט. המן איז אנגעצונדען געווארען. אביסיל א העזה, א יוד וויל זיין רעכט בעווייזען, האט דען א יוד רעכט? און המן האט טאקי בעוויזען, אז דעם יודען, ביי אלע זיינע רעכטע, אפילו ווען ער איז געזעטצליך גלייכגעשטעלט מיט אלעמען, קען מען רויבען אפילו דאס רעכט צו לעבען! און ניט נור איין יודען, צו וועלכען מען האט עפיס טענות, נאר מיט איהם פאר איינס אלע יודען, אפילו ווייבער און קליינע קינדער! פאר די העכערע רעגירונג, וואס אזעלכע פלאנען קענען איהר אפשר ניט קלעפען צום הארצען, קען מען ג״ינג געפינען איין עצה, „דתיהם שונות מכל עם“, זיי האבען זיך זייערע אייגענע ענינים, זייערע אייגענע פיהרונגען, שיידען זיך אב פין אלעמען, „אתה בח־יתנו׳ניקעס“, „את דתי המלך א׳נם עושים“ ווילען קיין רעקרוטען ניט געבען, האנדלען מיט קאנטראבאנר,

*) די וואס זענען ניט בעקאנט מיט דעם כאראקטער פון יודישע נעמען, זאלען זיך ניט וואונדערן, וואס איך זאג, אז מרדכי און אסתר זענען ניט קיין יודישע נעמען. אוודאי איצט זענען זיי שוין געווארען ריין יודישע נעמען, נאר אין יענער צייט זענען זיי גענומען געווארען פין אנדערע אומות, און ביז מרדכי ואסתר זענען זיי ביי יודען ניט געוועזען.

פעלעטאן.

קליינע מענשעליך

מיט קליינע השגות.

בילדער
פון שלום־עליכם.

—

XII

שלח־מנות

ס׳איז שוין לאנג נישט געוועזען אין כתריליווקע אזא שענער פורים און אזא ווארעמער. עס האט פארפריה געלאזט דאס אייז, און פונ׳ם שניי איז געווארען א טוואן ביז׳ן נארטעל. די זון האט געשיינט. עס האט געבלאזען א פויל ווינטיל. א נאריש קעלביל האט זיך אויסגעוויזען, אז סע שמעקט מיט ווערנע, האט דאס אנגעהויבען בלעקען, פערריסען דעם וויידיל, אראבגעלאזט די מארדע און ארויסגעלאזט א האלבען „מע“! אויף דער גאס זענען געלאפען שליינגעלדיגע ריטשקעליך אראב אבארג, געשלעפט מיט זיך וואו ערגיץ א שפינדיל, א שטרוי אדער א שטיקיל פאפיר, א גליק וואס אין שטאדט איז נאך כמעט ביי קיינעם נישט געוועזען אויף מצות; א ניט וואלט מען געקאנט מיינען, אז ס׳איז נישט פורים, נאר ערב־פסח.

סאמע אין מיטען שטאדט אין דער רעכטער בלאטע האבען זיך בעגעגענט צוויי דינסט־מיידליך, וואס ביידע האבען געהייסען נחמה, איינע א שווארצע א געזונדע מיט געדיכטע ברעמען און מיט א קורצער נאז, די אנדערע א ווייסע א קראנקליכע מיט רויטע האר און מיט א שפיצעכיגער נאז: איינע א בארויסע מיט גראבע שווארצע פאולקעס, די אנ ערע כלומר׳שט אין שיך, וואס האלטען אפען דאס מויל און „בעטען עסען“; אז מע געהט קוואטשקען זיי און סע שלעפט זיך נאך א פאדעשווע, וואס ניט אלע מאל א ליאסק מיט א קוויטש, און אז מע טהוט זיי אויס ווענען זיי א פור. דאס איז געוועזען אזעלכע שיך, וואס מע זאגט אויף זיי: „איידער אזעלכע שיך איז שוין גלייכער בארוויס...“ ביידע נחמה׳ס האבען געטראגען שלח־מנות׳ן איבערגעדעקט מיט א ווייס סערוועטיל און געהאלטען מיט ביידע הענד אין דער הויך. דערזעהען זיך, האבען ביידע דינסטמיידליך זיך אבגעשטעלט.

— א! נחמה?

— א! נחמה?

— וואהין געהסט דו דאס, נחמה?

— וואס הייסט וואהין גאה איך? איך טראג שלח־מנות.

— צו וועמען טראגסט דו שלח־מנות?

— צו אייך טאקי; און וואהין געהסט דו, נחמה?

— וואס הייסט וואהין געה איך? זעהסט דאך, אז איך טראג שלח־מנות.

— צו וועמען טראגסט דו שלח־מנות?

— טאקי צו אייך.

— א היסטאריע בנאמנות!

— א ריינע קאמעדיע!

— אנו וויזו נור דיין שלח־מנות, נחמה?

— וויזו דיין שלח־מנות. נחמה?

און ביידע נחמה׳ס האבען געזוכט מיט די אויגען, וואו מע קאן זיך צוזעצען אויף א ווײלע, און נאט האט זיי צוגעשיקט דערזעהען א קלעציל נעבען איין איינפאהרהויז, האבען זיי אויפגעהויבען די פיס אין דער לייםיגער בלאטע און האבען זיך בעזעצט אויף דעם האזיגען קלעציל, אנידער־

גנב׳ענען אַקציז. ביקען זיך ניט צו המנ׳ען (אין הא צען טראַכט ער זיך: איך ווייס גאַנץ גוט, אַז דאָס אַלעס איז אַזוי ריכטיג, אַזוי ווי עס איז אמת אַז אַ יוד וויל זיך ניט בוקען אַפילו פאַר המן׳ס אַ לאַקיי) ולמלך אין שוה להניחם" ווארום זיי ברענגען איהם קיין נוטצען ניט. — בלייבט נור די פראַגע. ווי הייבט מען אויף אויף זיי דאָס פּראָסטע פאָלק וואָס וועט אוודאי ניט וועלען אָנפאַלען אויף זיינע אונשולדיגע און נוצליכע שכנים וועלכע האָבען איהם קיין שלעכטס ניט געטהון, און מאַכען פון זיי אַ תל? נאָר אויף דעם איז אויך דאָ אַ מיטעל: מען וועט דעם פּראָסטען פאָלק געבען אַ לעקיכיל „ושללם לבוז"; אַז דאָס פּראָסט פאָלק וועט דערהערען, אַז דאָס יודישע פערמעגען איז הפקר, וועט עס טהון אַלצדינג, אַבי עס צו צונעהמען.

אַזוי האָט מען די זאַך גיך און גרינג אָבגעמאַכט, נאָך וועניגער זיך געדונגען, ווי אויפ׳ן פישמאַרק איבער אַ פּאָר פינט פיש, און מען האָט זיך געזעטצט טרינקען „מאַגאַריטש"...

ערשט דעמאָלט האָט זיך מרדכי איבערציינט, אַז אַלע יודישע רעכטע אין גלות זענען ניט ווערט אַ גראָשען, און אַז אַפילו זיין שוועסטערקינד, וואָס האָט חתונה געהאַט פאַר׳ן מאַרקיז איבער אַלע מאַרקיזען, פאַר אַחשורוש׳ן אַליין, איז אין דער אייגענער סכנה וואָס גאַנץ ישראל. „מיין ניט, זאָגט ער איהר, אַז אין דעם קעניגס הויף וועסט דו זיין זיכער מעהר פון אַלע יודען!"

אָט דאָס אַלעס דאַרפען שטענדיג געדענקען אַלע יודען אין די פרייעסטע לענדער. אַלע יודען וואָס מיינען, אַז זייער פערמאַסקי־רען זיך אַלס פראַנצויזען און ענגלענדער וועט זיי העלפען פון דער „יודעננויטה", אַז דער זכות פון זייערע איידימס די גראַפען וועט זיי ביישטעהן. אמת היינט קען ניט זיין אַזאַ המן, וואָס זאָל פשוט הייסען „לְהַשְׁמִיד לַהֲרוֹג וּלְאַבֵּד", אָבער אַזעלכע המן׳ס וואָס זוכען נור יודען שלעכטס צו טהון, זענען דאָ אַלע מאָל זעהר פיעל; דערפאַר זענען היינט ניט דאָ קיין לייכטזיניגע אַחשורוש׳ן, וואָס זאָלען זאָגען היינט „שוואַרץ", און מאָרגען — „ווייס". היינט איז עס אַנדערש: געזאָגט — איז געזאָגט... נאָר אויף היינט ווי אַ מאָל, קען מען פון המניען ניט פּטור ווערען: אַפילו בשעת איין המן האָט די מפּלה, בלייבען נאָך איהם „עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן", וואָס האַלטען זיך פעסט אָן זיין דרך.

אונזערע געשפּיצטע חכמים וועלען אפשר זאָגען, אַז אין דער געשיכטע זענען יודען נור אַ צופאַל געוועזען, מען האָט ניט געמיינט דאָס י ו ד י ש ע פ א ל ק, נאָר מרדכי׳ס פאָלק, און אַז מרדכי וואָלט געוועזען ניט אַ יוד, נאָר, למשל, איין אַרמענער אָדער אַ־אַבער, וואָלט המן אויפגעגעבען אַ פּראָיעקט אויסצוקוילענען אַלע אַ־מעניער אָדער אַראַבער. דאָס איז אָבער דורכאויס פאַלש. המן האָט זעהר גוט פערשטאַנען, אַז אויסראָטען אַ גאַנץ פאָלק, וו א ס ו י צ ט א ו י ף ז י י ן א י י ג ע נ ע ם ל אַ נ ד, איז איין אונמעגליכע זאַך, דערפאַר איז געוועזען די ערשטע הקדמה זיינע: „יֶשְׁנוֹ עַם אֶחָד מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים", ב׳יט יודען, וואָס זענען צווייעט און צושפּרייט אויף דער גאַנצער וועלט און זענען דערפאַר אומעטום אין אַ קליינע צאָהל — אַקעגען די לאַנדעסבירגער, קען מען מאַכען וואָס מען וויל...

אָט דאָס אַלעס לערנט אונז די מגלה.

צום אומגליק האָט מען שוין ביי אונז כמעט פערגעסען די מגלה; אונזערע אייראָפּעאיזירטע ברידער לייענען זי ניט, און אַפילו די, וואָס הערען ווי מען לייענט זי, פערשטעהען ניט די העברעאישע שפּראַך.

געשטעלט די בעקענס אויף די קניעהעס, אויפגעהויבען די סערוועטליך און בעטראַכט די שלח־מנות׳ן.

פריהער האָט נחמה די רויטע אויפגעדעקט און בעוויזען איהר שלח־מנות. זי האָט געדיענט ביי זעלדע־רֶב־יאָסים, גענומען פינפטהאַלבען קאָרבען פאַר׳ן ווינטער מיט קליידען און שיכען. ס׳איז געוועזען אַ „קליידען" מיט אַ „שיכען"! מילא דאָס קליידיל איז געוועזען אַ קליידיל, מיט לאַטים אפילו, נאָר פאָרט אַ קליידיל; די שיך אָבער זענען מאַנסבילשע שיך, פון זעלדע׳ס רב יאָסים בחור מנשה, וואָס האָט אַ פוס ווי אַ דעיזשקע, און דערצו האָט ער נאָך אַ טבע דרעהען די אָבצאַסען.

דער שלח־מנות וואָס נחמה די רויטע האָט געטראָגען איז בעשטאַנען: פון אַ שענעם גרויסען המנ׳טאַש מיט מאָהן, פון צוויי קישעליך, איינס איין אָפענס מיט האָניגפאַרפעל, און דאָס אַנדערע אַ קיילעכינס פון ביידע זייטען זעהר שען געצוויקעלט. אַ ציקערלעקיכיל מיט אַ ראָזינקע אַריינגע־שטעקט סאַמע אין מיטען, אַ גרויסע פיערעקיגע שטיק טאָרט, אַ שען שטיקיל קומישברויט, צוויי קליינע מלכות־ברייטליך און אַ היבשע שטיק קאָרענער לעקיך, וואָס איז ביי זעלדען היינטיגס יאָהר מעהר געראָטען ווי אַלע יאָהר; צי די מעהל איז געוועזען זעהר אַ גוטע מעהל, צי דער האָניג איז געוועזען אַ ריינער האָניג, צי דער לעקיך האָט זיך גלאַט גוט אויסגעבאַקען, צי מע האָט איהם גוט אויסגעשלאַגען — ער איז געוועזען טאַקי נאָר ווי אַ געדיכטע פעבקע קישען!

בעטראַכט נחמה דער רויטערס שלח־מנות האָט נחמה די שוואַרצע אויפגעדעקט און בעוויזען איהר שלח־מנות. זי האָט געדינט ביי זלאַטע רב אייזיק׳ס, גענומען זעכס קאָרבען פאַר׳ן ווינטער אויף איהר אייגענעם גאַנג, איז זי דערפאַר געגאַנגען באָרוויס, און זלאַטע האָט זי געשאָלטען מיט טוידטע קללות:

— ווי: אַזוי געהט דאָס אַ מויד אַ גאַנץ ווינטער באָרוויס? דו ווילסט אָפּנים זיך פערקיהלען צו אַלדע שוואַרצע יאָהר!... נחמה האָט זי אָבער געהערט ווי המן דעם גרייגער; זי האָט בעסער געקליבען דאָס געלד אויף פּסח, אויף פּסח וועט זי אם יִרְצֶה הַשֵּׁם זיך מאַכען אַפּאָר שיך אויף הויכע אָבצאַסען מיט קולקעס און אַ סיצען קליידיל מיט אובאַרקעליך. קאָפּיל דער שוסטער וואָס שַׁרכנ׳ט זיך צו איהר וועט איינעמען אַ מִיתָה־מְשׁוּנָה!

דער שלח־מנות וואָס נחמה די שוואַרצע האָט געטראָגען איז בעשטאַנען פון אַ פיינע שטיק שטרודעל, צוויי גרויסע צוקערלעקיכער, אַ היבש האָניג־טייגעל, צוויי קישעליך וואָס פון ביידע זייטען איז געוועזען אויסגעצוויקעלט אַ פישעלי און אָנגעפולט מיט קליינע זיסע פאַרפעליך, און צוויי גרויסע מאַהענדליך, שוואַרצע, גלאַנצענדיגע, דורכגעשפּיגעוועט מיט יאָדערען פון ניסליך, גוט איינגעפּרעגעלט אין האָניג! אויסערדעם איז אויפ׳ן בעקען געליגען אין געשמייכעלט אַ געלער אַ שמעקענדינער מאַראַנץ, וואָס דער ריח איז זיך צעגאַנגען אין יעדער אבר.

ב.

— הערסט דו, נחמה, וואָס איך וועל דיר זאָגען? דיין שלח־מנות איז אַ שענערער שלח־מנות פון מיין שלח־מנות! — אַזוי האָט געזאָגט נחמה די רויטע צו נחמה דער שוואַרצער מיט אַ קאָמפּלימענט.

— דיין שלח־מנות איז אויך ניט קיין שלעכטער שלח־מנות, — האָט איהר נחמה די שוואַרצע געענפערט מיט אַ קאָמפּלימענט פאַר אַ קאָמפּלימענט און האָט אַ טאַפּ געטהון מיט׳ן פינגער דעם המנ׳טאַש.

— אָט אַ המנ׳טאַש!... האָט געזאָגט נחמה די שוואַרצע און האָט זיך אַוש בעלעקט. אָט דאָס הייסט אַ חמנ׳טאַש!... איך וועל דיר זאָגען דעם אמת, איך פערגין איהר גאָר נישט, דער בעלהבית׳טע מיינער אַזאַ המנ׳טאַש... אַזאַ מַכָּה זאָל זיך איהר זעצען אויפ׳ן פנים, רבונו של עולם!... הערסט דו, נחמה, ווענדליג איך האָב נאָך היינטיגען טאָג אין מיין מויל נישט געהאַט, וואָלט איך אַ בעלן געוועזען פערזוכען פון דעם דאָזיגען המנ׳טאַש חאָטש אַ שטיקיל...

אַז אונזערע אייראָפּעאיזירטע ברידער וואָלטען געלייענט די מגלה, וואָלטען זיי אין איהר אויך געפֿינען אַ מיטעל צו אונזער לאַגע. דאָס מיטעל איז אויך אָנגעוויזען קלאָר אין דער מגלה: „לֵךְ כְּנוֹס אֶת כָּל הַיְהוּדִים — געה נעהם צונויף אַלע יודען!“ אַז מיר וועלען זיך אַלע צונויפֿנעהמען אויף איין פּלאַץ, אין איין לאַנד, דאָרט וואו מיר וועלען זיין די מעהרערע, דאָרט, וואו רעכטע וועלען מיר ניט בעטעלען ביי אַנדערע, ווייל מיר וועלען זיי האָבען — אייגענע און מיט המן׳ען מיט זיינע תלמידים וועלען מיר קיין געשעפֿטען ניט האָבען — דאָרט וועלען מיר פֿריי ווערען פֿון אונזערע אייביגע צרות.

ניט אומזיסט האָט מען געשטעלט, אַז מען זאָל אום פּורים לייענען די גאַנצע מגלה. אום פּסח לייענען מיר ניט די גאַנצע געשיכטע פֿון יציאת מצרים, אַזוי ווי זי איז בעשריבען אין דער תורה; אום חנוכה לייענען מיר ניט די מלחמה פֿון די חשמונאים: מיר בענוגענען זיך אים פּסח מיט איין פּרשה פֿון יציאת מצרים און אום חנוכה — מיט אַ קליינעם „על הנסים“. פּורים אַבער לייענען מיר די גאַנצע מגלה פֿון אָנהויב ביז׳ן סוף. דאָס איז דערפֿאַר, ווייל ביים ענין פֿון פּסח און חנוכה זענען ניט וויכטיג אַלע איינצעלהייטען, נאָר די זאַך אים אַלגעמיינעם: יודען זענען געוועזען בעדריקט אין מצרים און זיי זענען בעפֿרייט געוואָרען; אנטיוכוס אינאיינעם מיט יודישע רשעים האָבען געוואָלט אויסראָטען דאָס יודענטהום און ניט נור זיי האָבען ניט אויסגעפֿיהרט, נאָר דאָס האָט נאָך געפֿיהרט דערצו, אַז יודען זענען אין גאַנצען זעלבסטשטענדיג געוואָרען. אין דעם ענין פֿון פּורים אַבער, וואָס דאַרף אונז דינען פֿאַר אַ שפּיעגעל פֿון דעם גלות, זענען אַלע איינצעלהייטען וויכטיג. עס איז וויכטיג, אַז מיר זאָלען געדענקען, אַז ניט דאָס ניט פֿרום זיין פֿון די יודען, וואָס האָבען געגעסען מיט אַנדערע פֿון איין שחיטה אויף אחשורוש׳ס באַל, ניט די איבערגעדרעהטע אויפֿ׳ן פּערסישען שטייגער נעמען, ניט דאָס בעהאַלטען זיך מיט דעם וואָס מען איז „מזרע היהודים“, ניט אַפילו אַלע גלייכע רעכטע און דאָס מחותנ׳שאַפֿט מיט די גרעסטע מיוחסים, האָבען געקענט געבען די יודען פֿאָלקאָמענע רוהיגקייט פֿון זייערע שונאים און זיי בעוואָרענען, אַז מען זאָל אויף זיי ניט שרייבען בלוטיגע גזרות, ניט איבער אמתע פֿערברעכען געגען די רעגירונג אָדער איינצעלנע מענשען, נאָר איבער אַ נידעריגער אמביציע פֿון אַ פֿערדאָרבענעם טויגעניכטס, וואָס איז צופֿעליג געוואָרען אַ בעל־דעה. אויך וועלען מיר פֿון דער מגלה ארויסזעהן, אַז זיין „מפוזר ומפורד“ איז זעהר געפֿעהרליך, און אַז געגען אַזעלכע רדיפות, וואָס מיר טראָגען איבער שוין מעהר ווי אַכטצעהנהונדערט יאָהר מיט ערגערע רעזולטאַטען ווי אין המן׳ס צייט, איז נור דאָ איין מיטעל, אויפֿהערען זיין צוזייט און צושפּרייט אין אַלע לענדער, זיך אָבצוזוכען אונזער היסטאָרישעס לאַנד, און אונזער דעוויז דאַרף זיין: „לֵךְ כְּנוֹס אֶת כָּל הַיְּהוּדִים!“

משה ליב ליליענבלום.

חיים רויזענבערג.

חיים רויזענבערג, אַ מאַן פֿון אַ יאָהר עטליכע און פֿערציג, נאָר מיט אַ גרויען קאָפּ, מיט אַ ברייטען אויסגערינצעלטען שטערן, מיט אַ ברייטער און לאַנגער ווייסער באָרד—ווי אַ זעכציג־יאָהריגער זקן—זיצט פֿגים ביי טאָג איינער אַליין פֿאַר׳ן טיש אויף אַ סאַמעטענעם שטוהל, איינגעהילט אין אַ זיידענעם שלאָפֿראָק, אראָבגעלאָזט דעם קאָפּ צו דער ערד, אַזוי, אַז ס׳איז ניט קענטיג, צי טראָגט ער אַ שווערע משא

— און איך מיינסט דו האָב היינטיגען טאָג עפּיס געגעסען? איך האָב נאָך אויך היינט גאָר נישט געגעסען, אַחוץ איין צוקערלעקעכיל, — מאַכט נחמה די רויטע, און קוקט זיך אַרום אויף אַלע זייטען — נעם, פֿאָלג מיך, נחמה, דעם המנ׳טאַש און צעברעך איהם אויף צווייען, וועלען מיר איבערחאַפּען. וואו שטעהט דאָס, אַז שלח־מנות מוז זיין מיט אַ המנ׳טאַש? אָט למאַי איז ביי דיר שלח־מנות אָהן אַ המנ׳טאַש?

— לאָם איך האָבען אַזאַ יאָהר ווי דו ביזט גערעכט! — זאָגט נחמה די שוואַרצע, צעברעכט דעם המנ׳טאַש אויף צווייען און צעטהיילט זיך מיט נחמה דער רויטער.

— ס׳איז דאָך טַעַם גַּן־עֵדֶן, בנאמנות! אַ חסרון נור וואָס סע מעהר נישטאָ... פֿאַר דיין המנ׳טאַש, נחמהניו, קומט דיר אַ שטיק לעקיך פֿון מיין שלח־מנות, ווארום ווערדליג מיר וועלען זיך דאָ אננעמען פֿאַר׳ן וועג מעג זיי זיין ווינציגער מיט אַ שטיקיל לעקיך און מעהר מיט אַ מכה... מאָל דיר פֿון גאַנץ פֿריה אָן ביז איצטערטאָ טרעף וויפֿיעל האָב איך נעמאַכט? קוים קוים אַ גילען מיט צוויי גראָשען, אי דאָס זענען די צוויי גראָשען מיט אַ לעכיל... וויפֿיעל האָסט דו געמאַכט, נשמה מיינע?

— איך האָב דאָס אויך ניט געמאַכט — זאָגט נחמה די רויטע און קייעט דעם לעקיך און שלינגט גאַנצע שטיקער ווי אַ גאַנז — הלואי איך זאָל פֿאַר׳ן גאַנצען טאָג מאַכען אַ גילען.

— שענע נגידית׳טעס. זיי מעגען זיך, נישקשה, אַלע בעגראָבען! — זאָגט נחמה די שוואַרצע און בעלעקט זיך נאָכ׳ן לעקיך — איך קום צו געהן צו חיענע דער צעלניקערין מיט׳ן שלח־מנות, נעמט זי צו ביי מיר דעם שלח־מנות, קראַצט און קראַצט די קעשעני און הייסט מיר קומען שפּעטער. קומען זאָל אויף איהר אַ מיתה משונה!

— אַזוי ווי איך האָב נעהאַט ביי קיילי רב אהרן׳ם — זאָגט נחמה די רויטע — איך קום צו געהן צו איהר מיט׳ן שלח־מנות, געהט זי און שענקט מיר אַ צוקערלעקעכיל פֿאַר׳ן וועג. שענקען זאָל איהר גאָט אַ נייע נשמה.

— און די אַלטע זאָל מען אַרויסוואַרפֿען פֿאַר די הינט — לאָזט אויס פֿאַר איהר נחמה די שוואַרצע און נעמט איינע פֿון זלאָטעס צוויי צוקערלעקעכיר און צעברעכט איהם אויף צווייען — נאַ, עס, נשמה מיינע, עסען זאָלען זיי ווערעם! אַז דיין בעל־הבית׳טע וועט האָבען ווינציגער מיט אַ צוקערלעקיכיל, בין איך בדלות! ווי אַזוי איז זי היינט צו דיר די מְכַשֵּׁפָה׳טע?

— עט נומער ערגער, אבי חאַטש זי שלאָגט זיך ניט אַזוי אָפֿט — מאַכט נחמה די רויטע און קוקט אויף נחמה דער שוואַרצעס צוויי גרויסע מאַהינדליך.

— וואָס קוקסט דו אַזוי? — זאָגט צו איהר נחמה די שוואַרצע מיט אַ געלעכטעריל און נעמט אַ מאַהינדיל אין די הענד אריין און וויל דאָס צעברעכען אויף צווייען קאָן זי ניט; נעמט זי דאָס אין די צייהן אריין — נו, מאַהינדליך!... אייזען!... אַלע צייהן, מיינע שונאים, קאָן מען זיך אויסברעכען!...

דערפֿאַר איז דאָס אָבער בעטעס׳ט — זאָגט נחמה די רויטע, הראַמקיט דאָס מאַהינדיל און טראָגט אונטער נחמה דער שוואַרצער פֿון איהר שלח־מנות איינם פֿון די קישעליך, דאָס אָפֿענע וואָס מיט האָנינפֿאַרפֿעל, זי זאָל אַ קוק טהון אויף דעם. — געפֿעלט דיר אַביסיל אַ קישעלי, נחמה? פֿיל מיט פֿאַרפֿעל ווי איין אויג!... יאָ, וואָס מאַכט עפּיס דיין קאָפּיל?

זיי זאָלען דאָס נאָר אויסקריינקען, רבונו של עולם! — זאָגט נחמה די שוואַרצע, נעמט דאָס צו פֿון איהרע הענד, עפֿענט אויף דאָס אויבערשטע זעקיל און טהוט אַ לעק די האָנינפֿאַרפֿעל מיט דער צונג. — אויף קאָפּלין פֿרעגסט דו?... אַז אָך און וועה איז מיר!... אַ גוטער שאַרלאַטאַן... וואו ער האָט אַ גראָשען פֿערקליידט ער זיך... ערשט פֿאַראַיאָהרען האָט ער זיך אויפֿגענייט אַ פּאַליטאָ אויף וואַטען, מיינסט דו אַז ער האָט זיך איצטער

אויפ'ן קאָפּ, צי האָט ער דאָרט אונטערן טיש עפּיס איין אַנטיק דערזעהן און ־קאָן פֿון דאָרט די אויגען ניט אָבּרייסען. אין צימער איז יום־טוב'דיג צוגעקליבען; די אדר־זון שיינט אַריין דורך די גרויסע אויסגעווישטע דאָפּעלפֿענסטער און בעלייכט דאָס טעפּיל בלומען, וואָס איז אויסגעמאָלט אַקעגען אויף דער הרובע, גלייך זי וויל די בלומען לעבעדיג מאַכען, איינרעדען זיי: „אין ד'דרויסען איז באַלד פֿריהלינג!" דער טיש איז פֿערשפּרייט ווי אַלע פּורים. עס פֿעהלען נור די פּורים־קויליטשען, די פֿלעשער ווײַן און די קופּקעליך קליינע מטבעות, וואָס פֿאַריאָהרען.

עס פֿעהלט אַ ביסעלע פֿרעהליכקייט אויך.

קיין פֿלאָדען פֿעהלען איהם ניט, ווייל ער האָט אַ תירוץ: דער עולם וויס, אַז ער איז איין אָבל נאָכ'ן פֿעטער... מען וועט איהם ניט שיקען, ער וועט יענעם ניט שיקען.

עס פֿעהלט עפּיס נאָך; ווי לויט פֿאַריאָהרען.. נאָר דאָס ווייס שוין נור דער קאַלטער אויווען אין קיך.

דאָס ווייב האָט ער פֿערזאָרגט מיט דרייסיג קאָפּיקעס, וועלכע ער האָט קוים צונויפֿגעקליבען אין משך פֿון צוויי־דריי וואָכען גע'גנב'ט צו ביסליכווייז ביי זיך אַליין; ער האָט זיי אויסגעביטען אויף קליינע מטבעות, כדי זי זאָל האָבען אויסצוקומען פֿאַר אַלע אָרימע לייט, וואָס ווייסען נעביך פֿון גאָר ניט צו־זאָגען און וואָס וועלען זיין הויז אוודאי ניט איבערהיפּערן.

„נאָך גוט, וואָס די קינדער האָבען זיך אַלע פֿערנומען צום שוואָגער. דאָרט וועט זיי פֿרעהליכער זיין".

און אַליין האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אינ'ס ווייטעסטען צימער, וואָס ווייטער פֿון דער טהיר.

דאָך, ביי יעדען קלאַפּ פֿון טיהר, וואָס ס'הערט זיך פֿ'ין דאָרט, טהוט איהם אַ קלאַפּ אין האַרץ.

ער ווייס זיכער, אַז דער אָרימאַן איז אַרויסגעגאַנגען ניט צופֿריעדען. ניט אַזוי איז מען געוועהנט, פּורים אַרויסצוגעהן פֿ'ין זיין שטוב!

ער ווייס, מיט וואָס פֿאַר מיה זיין צביה, הייסט זיך דאָרט אַרויסגעבען ניין גראָשען!. ער ליידט מיט איהר אינאַיינעם! „ס'א'נ'אשה צנועה! — קרעכצט ער אָב — וואָס זי ליידט נעביך איבער די לעצטע צייט!"

נאָר ווען ער הערט, אַז דאָרט איז שטיל, אַז די טיהר עפֿענט זיך זעהר זעלטען — בלייבט ער אונמוטהיג, טרויריג, און ער קוקט זיך אום אויף די הויכע געמאָלטע ווענד פֿון צימער, ווי אַ פֿערצווייפֿעלטער. ער וויל ניט, אַז אָרימע לייט זאָלען איבערלאַ/ען זיין שטוב!

„אוי, רבש"ע! — זיפֿצט ער אָב — וואו זענען אַהינגעקומען די ימים־טובים מיינע? ערשט פֿאַר יאָהרען — וואָס דאָ האָט זיך פּורים איבערגעטהון! כמעט אַ האַלבע שטאָדט איז געווען! וואָס ווישניאַק מ'האָט דאָ אויסגעגאָסען! די „סאַדיגורטשיקעס" מיט די באַיאַנער האָבען זיך אַזוי פֿערשכורט, אַז מ'האָט זיך איבערגעבעטען, צוקושט זיך פלוצלינג, זיך אַרומגעחאַפּט און געטאַנצט."

„און וואָס געלד איך האָב צוטהיילט!"

„האָט זיך מיר געגלוסט אַ וואַלד מיט אַ פּאָסעסיע! האָט מיך דער רוח געטראָגען קיין אָדעס מיט ווייץ! שיקט גאָט אָן אַ שריפֿה אויף מיין שותף! איז דיר וועניג. געה זשע, מענש, קויף אָן ציקער! אַרויס בדיל־הדל!. נאָך גוט, וואָס קיין פֿרעמד געלד ניט אויפֿגעגעסען!

ווידער אַמאָל נישט אָנגענומען אויף קיין פּאַליטאַ?... די מומע פֿרעגט איהם, ווען רעכענט ער שרייבען תנאים, ענטפֿערט ער איהר: „אם ירצה השם נישט שפּעטער פֿון חול־המועד־פּורים... אַ שייגעץ קאָן! שוסטער בלייבט שוסטער!...

— קאָן זיין הייסט דאָס אַז דער שדוך זאָל ווערען אויס שדוך? — זאָגט צו איהר נחמה די רויטע — נעם שוין צעברעך דאָס קישעלי אויף צווייען, דאָסט דאָך שוין דאָס במילא אַ לעק געטהון...

— נו וואָס זשע איז אַז איך האָב אַ לעק געטהון? — מאַכט נחמה די שוואָרצע ווי בעליידיגט זיך און צעברעכט דאָס קישעלע אויף צווייען — וו'פיעל מאָל מאַכט זיך אַז מע מוז אַ לעק טהון דאָס טייג פֿון דער חלה?... אָדער אַז מע פֿערזוכט דאָס געפֿיהלעכטס פֿון די פֿיש רויערהייט צי ס'איז גענוג געזאַלצען, לעקט מען נישט מיט דער צונג?... יאָ וואָס מאַכט עפּיס דיין שעפּסיל? ער איז נאָך היינט אויך ביי ניסיל דעם שניידער?... ווייסט וואָס איך וועל דיר זאָגען? ווי באַלד ס'האָט זיך שוין אַזוי געמאַכט, אַז מיר האָבען אויפֿגעגעסען דיין זעלדעס קישעלי מיט די גרויסע פּאַרפּיל, איז אַ יושר מיר זאָלען פֿערזוכען מיין ולאָטעס פּישעלי מיט די קליינע פּאַרפּעליך... איך מיין אַז דיין בעלהבית'טע וועט דער רוח ניט חאַפּען אָהן אַ קישעלי, ס'איז ביי זיי דאָ גענוג!

און איידער נחמה די רויטע האָט איהר געקאָנט ענטפֿערען אַ וואָרט וועגען איהר חתן שעפּסיל, צי ער אַרבייט נאָך ביי ניסיל דעם שניידער, איז שוין דאָס פּישעלי געווען צעשפּאָלטען אויף צווייען און ביידע נחמה'ס האָבען געחראַמקעט די קליינע פּאַרפּעליך אויף וואָס די וועלט שטעהט.

— ווייסט דו וואָס נאָך איך וואָלט אַ בעלן געווען? — רופֿט זיך אָן נחמה די שוואַרצע צו נחמה דער רויטער.

— וואָס אַ שטיינער? זאָג, שעם זיך ניט...

— איך וואָלט אַ בעלן געווען אַ קוק טהון, נאָר אַ קוק טהון, וואָס איז אינווייניג ביי דיר איי יענעם קיילעכדיגען אויסגעצוויקעלטען קישעלי?

איך האָב זיי נאָך קיין מאָל נישט געגעסען... מע ברייננט זיי צופֿיהרען, זאָגט מען, פֿון באַרדיטשעוו צי פֿ'ין וואַרשאַ...

נחמה די רויטע זאָגט, זי וואָלט אויך אַ בעלן געווען זעהן וואָס ליגט דאָרטען אינווייניג אין די באַרדיטשעווער אָדער וואַרשעווער קישעליך... און עס בלייבט מע זאָל דאָס נור אָנשפּאַלטען און אַ קוק טהון, מעהר נישט. נאָר ביים אָנשפּאַלטען איז אָבגעפֿאַלען אַ גאַנצע שטיק און עס האָט אַרויסגעקוקט עפּיס אַ מין שוואַרצע זאַך, ווי אַ טאַראַקאַן... צוריק צומאַכען דאָס קישעלי איז געווען אונמעגליך, איז געבליבען מע זאָל זיך מיט דעם צעטהיילען; נאָר דאָס טייג איז אויפ'ן טעם געווען אַזוי ליימיג, און דאָס אינווייניגסטע דאָס שוואַרצע איז געווען אַזאַ חלשות, אַז זיי האָבען געמוזט פֿערבייסען מיט'ן שטיקיל קומיש־ברויט; נאָכ'ן קאָמיש־ברויט איז געגאַנגען אַ שטיק טאָרט (דער טאַרט איז געווען דוקא ניט געראָטען, קאַרג אויסגעבאַקע: און שטאַרק לעפּקע) נאָכ'ן טאַרט זענען געגאַנגען די מלכות־ברייטליך, און נאָך די מלכות־ברייטליך האָט נחמה די שוואַרצע זיך גענימען צום מאַראַנץ, בעקוקען פֿון אַלע זייטען, טאַפּען און שמעקען.

— אַ נייע מאָדע געוואָרען „פּאַלטשינעס"! דאָס ערשטע מאָל זעה איך, מע זאָל שיקען שלח־מנות אַ „פּאַלטשינע" גאָר! פֿאַראַיאָהרען האָב איך ניט געזעהן קיין פּאַלטשינעס... איך מיין אַז זיי וועלען זיך בעדרעהן היינטיגען פּורים אויך אָהן אַ „פּאַלטשינע"; הא, ווי מיינסט דו, נחמהניו?

נחמה די רויטע האָט איהר געוואָלט ענטפֿערען, האָט שוין אָבער נחמה די שוואַרצע אַריינגעשטעקט דעם גראָבען פֿינגער און האָט צעריסען די אַפּעלסינע אויף צווייען, און ביידע נחמה'ס האָבען זיך געקוויקט, פּשוט מחיה געווען...

— אוי, אַ מכה איז מיר! — האָט זיך נחמה די רויטע צום ערשטען אויפֿגעחאַפּט פֿונ'ם אָרט און אָנגעהויבען ברעכען די הענד — וועה נאָר, נשמהניו, וואָס ס'איז מיר געבליבען פֿונ'ם שלח־מנות: איין איינגעדאַרט שטיקיל טאָרט מיט איין צוקערלעקעכיל אָהן אַ ראָזינקע נאָך דערצו.

ניט אויפגעגעסען? ס'טייטש, אזוי פיעל שולדיג אין אלע קלייטען. מען וויל שוין מעהר ניט בארגען!"

„און וואס טהוט מען ווייטער? מילא פורים—איז פורים, דאנקען השי"ת, שוין באלד איבערגעקומען. נאר אט געהט פסח"...

ער דערמאנט זיך אין פסח, און ס'הויבט איהם אויף פון ארט.

„וואס טהוט אזא יוד ווי איך? — פיער וואכען צו פסח, און א קאפיקע איז ניטא וואו צו קריגען"...

מיט איינעם טרייסט ער זיך נאך: „די וועלט וויים ניט, דאכט זיך, וואס מיט מיר טהוט זיך! די שטוב איז פון דרויסען נאך א גבירישע. איי, איך האלט ניט קיין דיענסט? זענען דא פיעל גבירים, וואס האלטען ניט קיין דיענסטען, גלאט פאר קארגשאפט!"

ער דערמאנט זיך אבער, אז באלד וועלען די פרנסי העיר קומען, לויט דער מנהג פון שטאדט, נאך מעות־חטין... ער גערענקט, אז דעם מנהג האט ער אליין צוריק מיט עטליכע יאהר איינגעפיהרט: מען זאל פורים אומגעהען נאך מעות חטין... „פורים, האט ער דעמאלס ערקלערט, האט יעדער יוד א לב־טוב, איין אפענע האנד! דאס מעות חטין וועט מעהר מאכען! און טאקי דעמזעלבען טאג, אדער־אויפ'ן צווייטען טאג, זאל מען צושיקען, וועמען און וויפיעל מען דארף. אפשר דארף נעביך יענער אין א קלייט אריין, צו א שניידער אנקומען, זאל ער עס האבען צו דער צייט."

„מען וועט מסתמא צו מיר אויך קומען! וואס וועל איך זיי ענטפערן?"

עס לאזט איהם ניט רוהען... ער הויבט אן שפאנען איבער'ן צימער, אויף די ווייכע קאוויארען, פין וואנד צו וואנד... ער שפאנט ניט, ער לויפט, ווי א דערשראקענער...

„און אפשר וועלען זיי ניט קומען? מיך איבערלאזען?"

„וואס הייסט — מיך איבערלאזען?!.. פאר וואס?!..."

ער הערט די קיך־טיהר עפענט זיך ברייט און רוישעניג.

„דאס געהען זיי אפנים".

עס האט איהם א קלאפ געטהון אין הערץ; ער איז געבליבען אין מיטען צימער מיט'ן קאפ אראבגעלאזט, זוכענדיג אין געדאנקען עפיס אויף אין דער גיך א תרוץ, איין עצה.

נאר אופ'ן ארט פון די פרנסי העיר, איז אריינגעקומען דער בריעפטרעגער מיט א רעקאמאנדירטען בריעף.

ארויסלאזענדיג דעם בריעפטרעגער, האט ער, אביסיל פערוואונדערט א ביסיל נייגעריג, געעפענט דעם בריעף, און איז ווי פערהילצערט געבליבען. ער האט דארט געפונען א צעהן רובעלדיגע מיט א קליין קוויטעלע, אויף וועלכען ס איז געווען אנגעשריבען אהן אונטערשריפט: „כתורת גמילת־חסד".

פונקען האבען איהם אנגעהויבען פליהען פון די אויגען. די ביינקליך פון צימער געהען איהם אקעגען...

ער וויים שוין דעם נוסח פון „כתורת גמילת חסד"...

ער האט פערגעסען אן זיינע חשבונות — „יועגען פסח און ביז פסח" אן די „הובות" און אן אלעמען.

„רבש"ע! דערביי האלט איך שוין?" האט ער ווי ביי די וועגד געפרעגט.

„ווי פאלען זיי עס אויס?! אזא העזה צו האבען?! האט ער פלוצלינג, כמעט, זיך צושריען: ווער האט זיי געבעטען?! איך בין נאך רייכער פין זיי!"

— און ביי מיר איז מעהר? — מאכט נחמה די שווארצע — א צוקערלעקיך מיט א שטיקיל שטרודעל, זעה נאר ווי זי האט אביסיל יסורים! עי נארילי, פאלג מיך, נענוג זיי צו קריינקען!

— איך האב מורא טאמער ווערען זיי חלילה געוואהר, — מאכט נחמה די רויטע טוידט ווי די ליים—וועל איך האבען פון איהר אבגעשניטענע יאהר, ווי דעמאלט פאר דער סמעטעני... איך בין שולדיג אז די קאץ חאפט זיך אריין און לעקט אוים די סמעטעני!...

— ווער וועט זיי געהן דערצעהלען, נארישע מויד? —בערוהיגט זי נחמה די שווארצע — האב קיין מורא ניט, ס'איז ביי זיי היינט א טאג פון שלח־מנות'ן, זענען זיי פערטארעראמט, מע וועט זיך ניט ארומקוקען.

אוןביידע נחמה'ס דעקען איבער די שלח־מנות'ן — מיט די ווייסע סערוועטליך און לאזען זיך געהן איבער דער בלאטע, איינע אהין, די אנדערע אהער, גלייך ווי ס'איז גאר ניט געוועזן...

ג. י

זעלדע רב יאסים, א יודינע מיט א קיילעכדיגע און א גאנץ שענע איז געשטאנען מיט א רויטען זיידענעם פארטיך מיט ווייסע שפריינקעליך און האט אויסגעטיילט און צענויפגעשטעלט אלע שלח־מנות'ן, וואס זי האט בעדארפט שיקען יענעם און וואס יענע האבען געשיקט איהר.

רב יאסי לעמעשקע (אזא צונעמנעם האט ער געהאט אין כתריליווקע) איז געלעגען אויף דער קאנאפע און האט געחראפעט, און מנשה, א בחור פון א יאהר 18 מיט רויטע באקען און מיט א לאנגער ליוסטרינינער נאקידקע, האט ארומגעפאדקעוועט ארום דער מאמע, גענאשט אלע מאל א שטיקיל האנינטייגיל, א צוויי פארפעליך אדער א מאהינדיל; ער האט זיך אזוי אנגעשטאפט מיט די אלע גוטע זאכען אז די צייהן מיט די ליפען זענען איהם געווען שווארץ און דער בויך האט אנגעהויבען „רעדען".

— מנשה, טאמיר וואלט שוין אמאל געווען גענוג, מנשה? — זאגט איהם זעלדע אלע מינוט.

— גענוג, גענוג! — ענטפערט מנשה און חאפט אריין אין מויל אריין אלע מאל איין אנדער שטיקיל "דאס לעצטע מאל", און ווישט אוים מיט דער צונג די ליפען.

* * *

— א גוט יום־טוב, די בעל־הבית'טע האט אייך געשיקט שלח־מנות! — זאגט נחמה די שווארצע און טראגט אונטער זעלדען דעם איבערגעדעקטען שלח־מנות.

— ביי וועמען דיענסט דו? — פרעגט זי זעלדע מיט א פריינדליך שמייכיל, און נעמט צו ביי איהר דעם שלח מנות פין די הענד.

— ביי זלאטע רב אייזיק'ס — מאכט נחמה די שווארצע אוןווארט, מע זאל ביי איהר צונעמען דעם שלח־מנות און אומקעהרען דעם בעקען.

זעלדע נעמט זיך מיט איין האנד צו דער קעשעני בעצאהלען דעם מיידיל א גראשען פאר'ן וועג און מיט דער אנדערער האנד דעקט זי אב דעם שלח מנות און בלייבט שטעהן ווי געליימט.

— וואס איז דאס? מנשה, טהו נור א קוק!...

מנשה דערזעהט איין אויסגעדיווערט שטיקיל שטרודיל מיט א צוקערלעקעכיל א יתומה'לע, חאפט ער זיך ביי די זייטען, בייגט זיך צו ביז דער ערד און מאכט אזא געלעכטער, אז רב יאסי לעמעשקע פאלט שיער אראב פון דער קאנאפע א דערשראקענער.

— הא? וואס? וואס איז? ווער איז דארטען?...

— זעה נור א שלח מנות! — מאכט צו איהם זעלדע און ליינט צונויף ביידע הענד אויפ'ן בויך. מנשה הערט נישט אויף צו לאכען און רב יאסי לעמעשקע טהוט א שפיי, דרעהט זיך אוים מיט'ן פנים צום וואנד און שלאפט ווייטער.

זעלדע טהוט א שמיץ נחמה'ן דעם בעקען מיט'ן סערוועטיל, און זאגט צו איהר:

ער ווארפֿט איין אויג אויף די קאוויארען, אויף די ברייטע מיט מערלע פֿערהאָנגענע שפּיגלען, אויף די איבריגע מעביל און שאַצט זייער ווערט אויפֿן קאָפּ...

„איך בין ׳נאָך היינט אויך רייכער פֿון זיי! קבצנים! ווי האָבען זיי עס געוואנט! ווי האָבען זיי זיך׳ס אונטערגעשטעלט?!"

ער האָט זיך בעשלאָסען טאַקי שוין אויפֿזוכען אויף דער פּאָסט, ווער ס׳האָט דעם בריעף אויפֿגעלענט... תיכף עס אבטראָגען.. און יענעם טאַקי גוט אָבבאָדען, אין אַ הייסער באָד... ער וועט איהם ווייזען...

ער ווענדט זיך צום פֿענסטער אַ קוק צו טהון אויף דער גאַס, אויב ער וועט קאָנען זיך דערשלאָגען צו דער פּאָסט אָהן קאַלאָשען. —

דורכ׳ן פֿענסטער האָבען זיך געוויזען די פּרנסי העיר... זיי געהען פֿאַרביי זיין הויז און שטעלען זיך אָב. עס איז צו דערקאָנען, אַז זיי ווייסען ניט ווי זיך צו פּאַסען — ניט אריינצוגעהן, ניט — אַוועקצוגעהן. ענדליך זענען זיי דאָך אַריינגעגאַנגען.

חיים איז געבליבען אַ פֿערלאָרענער. ער וויל פֿון דרך ארי׳ן ווענען זיי עפּיס אַ ווארט זאָגען.. זאָל חאָטש ניט אזוי שטיל זיין אין צימער... ווי צווישען שטומע... נאָר ער געפֿינט ניט וואָס צו זאָגען. זיי הויבען אָן אַ שמועס וועגען וועטער אין דרויסען, וועגען היינטיגע גבירים און „דאָס־יאָהריגע" אָרימע לייט... נאָר דער שמועס קלעפּט זיך ניט.

חיים האָט אַ ציה געטהון מיט׳ן שטערן, און ס׳איז איהם פּלוצלינג ליכטיג געוואָרען אין די אויגען.

ער האָט אַרויסגענומען דאָס צעהנעריל: „אַודאי מעות־חטין?... נאַט אייך מיינס!... השי״ת זאָל העלפֿען אַ סך געבערס און ווייניג נעהמערס!"

די פּרנסי העיר האָבען זיך איבערגעקוקט, געוואונשען אַ „כשר׳ן פּסח" און אַרויסגעגאַנגען.

חיים איז געבליבען ביים טיש צוריק פֿערזונקען אין זיינע אומעטיגע געדאַנקען.

יהודה שטיינבערג.

אהן אַ באָרד.

א פּורים׳דיגע מעשה.

ביי אונז אין שוהל־גאַס האָט מען איהם גערופֿען פייביש מיט דער באָרד.

איהר זאָלט אָבער נישט מיינען, אַז פייבישו האָט טאַקי געהאַט אַ באָרד, לאַ, זאָג איך אייך, — אָסור, אויב אַ סימן פֿון אַ באָרד, טאַקי קיין איינציגע האָר נישט אויף אַ רפואה.

אַ הויכער און אַ לאַנגער דאַרער מענש, (קיין יוד קען איך דאָך איהם נישט אָנרופֿען: האָט איהר שוין געזעהען, איהר זאָלט מיר לע־בען, אַ יוד אָהן אַ באָרד?) אַ לאַנג אויסגעצויגען פּנים, אַ הויכער גלאַ־טיגער שטערן, און גרויסע קאַצענדיגע אויגען, די ליפּען גלאַטיג צוגע־צויגען צום מויל צו, און פֿון אונטער דער גאָמבע האָט מען אַרויסגעזע־העןן אַ געפּאַלטעטע הויט, אָדער אַ ־אָפּעלטע גאָמבע ווי מיר פֿלעגען עס רופֿען.

ביי אונז אין שוהל־גאַס, פֿלעגען איהם אפילו קינדער אין די ווינען קענען, ער איז אַ בעקאַנטע זאַך, איהם קעהרט די שטאָדט ווי

— זאָלסט זאָגען דער בעל־הבית׳טע דיינער, זי זאָל דערלעבען איבער אַ יאָהר און זאָל קיין שענערען שלח מנות ניט פֿערמאָגען!

— אמן גם אתם! — מאַכט נחמה די שווארצע און נעמט צו דעם בעקען.

— מיט׳ן קאָפּ אין דער ערד! זאָגט זעלדע מיט כעס. אַ מויד איין עזות׳ניצע קאָן! וואָס זאָגסט דו אויף איהר, מנשה?... מנשה הערט נישט אויף צו לאַכען. ער קוקט אויפֿ׳ן שטיקיל שטראַדיל מיט׳ן צוקערלעקיכיל און קאטשעט זיך פֿאַר געלעכטער.

ד.

זלאַטע רב אייזיק׳ס, אַ יודינע וואָס האָט אַלע יאָהר קינדער או הערט נישט אויף צו דאָקטערען זיך, איז שוין געוועןן אזוי אויסגעמידט פֿונ׳ם שלח־מנות אָבנעמען און אַרויסגעבען, אַז זי האָט זיך׳ געמוזט צוזעצען אויף אַ ביינקיל און קאָמאַנדעווען מיט׳ן מאַן אייזיק בעל־ברית׳ניק (אַזוי האָט מען איהם גערופֿען אונטער די אוינען, ווייל ער האָט אַמאָל געפּראַוועט דריי ברית׳ן אין איין יאָהר: אַ ברית, און שפּעטער מיט עלף חדשים, אַז זיי׳ ווייב האָט איהם געהאַט אַ צווילינג, צוויי ברית׳ן מיט אַמאָל).

— אייזיק, נעם אָט אַ יענע שטיקיל טאָרט און לייג אַוועק אַהער, און דאָס שטיקיל קומיש ברויט, אייזיק, מיט די צוויי מאָהנדליך פֿון דאַנען לייג צו אַהין, אייזיק, און דערלאַנג מיר אייזיק יענע קישעלי וואָס מיט די פֿאַרפֿעל, אייזיק, ניין ניט יענע, אָט אַ יענע! נו, רידהר זיך אייזיק! ועה נאָר ווי מע בעדאַרף איהם לערנען קמץ אלף ווי מיט אַ קליין קינד! און נעם יענע לעקעכיל, אייזיק, דאָס גרעסערע און לייג צו אַהין, אָט אַזוי אייזיק, און צעשנייד דאָס שטיקיל טאָרט אויף צווייען, צו אַ גרויסע שטיק טאָרט, אייזיק, איין עבירה... אין דער ערד אַריין, ממזרים, וואָן!

די לעצטע ווערטער זענען געזאָגט געוואָרען אויף אַ גאַנצער חאָפּטע ווייסע חברה׳ניקעס, וואָס זענען געשטאַנען אַרום איהר מיט הוילע פופקעס געקוקט אויף די זיסע זאַכען מיט זשעדנע אויגען און בעלעקט זיך.

די ווייסע הברה׳ניקעס גנבה׳נען זיך אונטער אלע מאָל פֿון אונטען, ווילטן אַוועקשלעפּען אַ לעקעכיל פֿונ׳ם טיש, דערזעהט די מאַמען און שענקט אַ פּאַטש, אָדער אַ סטוסאַק מיט אַ פּאָטילעטשניק.

* * *

— אַ גוט יום טוב! די בעל־הבית׳טע האָט אייך געשיקט שלח מנות — זאָגט נחמה די רויטע און טראָגט אונטער ולאַטען דעם איבערגע־דעקטען שלה מנות.

— ביי וועמען דינסט דו? פֿרעגט זי זלאַטע מיט אַ פֿריינדליך שמייכעלי, און נעמט צו ביי איהר דעם בעקען פֿון די הענד.

— ביי זעלדע רב יאָסים — זאָגט נחמה די רויטע און וואַרט, מע זאָל ביי איהר צונעמען דעם שלח־מנות און אומקעהרען דעם בעקען.

זלאַטע נעמט זיך מיט איין האַנד צו דער קעשעני בעצאָהלען דעם מיידיל אַ גראָשען פֿאַר׳ן וועג און מיט דער אַנדערער האַנד דעקט זי אָב דעם שלח־מנות און בלייבט שיער חלשות.

— אַלע בייזע ווימטע שלעכטע טוידטע פֿינסטערע חלומות זאָל אויסגעהן צו מיינע שונאים׳ס קעפּ און צו זייערע הענד און פֿים און צו זייער לייב און לעבען! ועה נאָר אַ מין שלח מנות! איין אָנגעביסען שטיקיל טאָרט, מיט אַ צוקערלעקיכיל אָהן אַ ראָזינקע! אַזוי ווי עפּיס נאָר אויף אַ געלעכטער, אַ הולטייקע קען!

— נאַ, געב דאָס אָב דער בעל־הבית׳טע דיינער צוריק! — זאָגט זלאַטע און טהוט אַ שמיץ נחמה דער רויטער דעם בעקען מיט׳ן סער־וועטיל מיט׳ן שלח מנות צוריק אין פּנים אַריין.

ה.

רב יאָסי לעמעשקי און רב אייזיק בעל בריתניק זענען ביידע קרע־מער, אַ קלייטיל נעבען אַ קלייטיל; און חאָטש זיי זענען קאָנקורענטען הייסט דאָס, און שלעפּען איינס ביי׳ם אַנדערען קונים, אַבי זיי קענען נאָר, פֿון דעסטוועגען איז מען צווישען זיך דוקא גוטע ברידער, מע חאַפּט איינער

דאס גאנצע כלי־קודש, ווי דעם שבת גוי, ווי די משוגענע, ווי דעם דבוק וכדומה.

וואו ער וואהנט, ווייס קיינער נישט, ווייל ער האט טאקי אין ערגיץ נישט געוואהנט, אדער ער האט אומעטום געוואהנט. וואו ער איז געקומען, האט ער געהאט זיין וואהנונג: אין בית המדרש, אין דער ווייבערשער שוהל און אין הויז פון מקוה.

פרנסות האט ער נעהאט א סך, געקענט האט ער אויך א סך מלאכות. ער איז געווען א קאנאפע־בעטער, א זייגער־מאכער, א שירם־מאכער, א קאלאשען־מאכער, נאר די אלע מלאכות פלעגט ער אוועק־ווארפען. אז עס פלעגט קומען א מגיד אין שטאדט — דאן האט ער איהם אין די הייזער ארומגעפיהרט, — אדער אז מיט דעם בעהעלפער פון מאיר מלמד פלעגט זיך מאכען א ברוגז, — דאן פלעגט ער זיין שטעלע פערנעהמען.

דאס איז אלץ געווען ווינטער. זומער, גלייך ווי דער ערשטער פויגעל האט נור געלאזט הערען זיין שטימע, איז שוין פייביש מיט׳ן זעקעל אויף די פלייצעס געווען ווייט פון אונזער שטעדטיל, — ער איז געווען אויף דער מדינה.

קומענדיג צוריק, האט ער איטליכעס מאל מיטגעבראכט מיט זיך איין אנדער יודענע; עס קומט שוין פייביש׳ען א מזל־טוב — ער האט שוין ווייטער חתונה געהאט.

און פאר אונזערע רבנים פלעגט זיך מאכען א געשעפט מיט גט׳ן: אלע פיער וואכען איין אנדער גט. דער אלטער דיין פלעגט איהם די אדערן פון לייב פערשעלטען.

— עוכר ישראל, — פלעגט זיך אויף איהם דער רב בייזערן, — מען וועט דאך דיין הויט אין גיהנום פון דיין לייב רייסען. ווי האט דאס א יוד חתונה אלע פיער וואכען?

און ער פלעגט דאס אלץ אויסהערען מיט א געלעכטעריל, ווי איינער זאגט: טהוט אייך וואס איהר ווילט, און איך וועל מיר טהון דאס מייניגע.

איהם פלעגט מען שילטען, און ער פלעגט נאר שמייכלען. „א וואילער יונג, — טראכט ער זיך — בין איך, אכגעטהון א זאך״.

און דאך פלעגט פייביש ווייבער שטארק פיינד האבען. ער האט זייער נאמען נישט געקענט דערמאנען. „אויך מענשען״, זאגט ער, קורצער שכל, און לאנגע האהר, אפילו צו קיין מנין קען מען זיי נישט צורע־כענען, אפילו צו קיין מזומן ניט.

פייביש האט שטארק עגמת־נפש געהאט, וואס ער האט קיין בארד נישט. מען איז עפיס גאר קיין מענש נישט, גאר קיין מאנספער־שוין ניט, עפיס א מין האלבע יודענע רחמנא לצלן.

און פייבישען האט זיך שטארק געוואלט בעריהמען מיט זיין מאנספערשוינקייט, תמיד האט ער נור געשווארען ביי זיין בארד און פאות, האטש מען האט איהם אויסגעלאכט.

זייענדיג אין בית המדרש ביים דאווענען און זעהענדיג די גאנצע עדה יודען מיט בערד, האט ער געזוכט נאך איינעם ווי ער, וואס זאל אויך זיין אהן א בארד, אבער ער האט נישט געפונען. קוקענדיג אויף די גאנצע עדה יודען מיט זייערע לאנגע אדער קורצע פערקאלטעדיגע בערד, פלעגט ער קרעכצען אין דער שטיל און קלערען ביי זיך: „איך בין דען אויך א מענש, איך קען מיך דען אויך רעכענען מיט לייטען גלייך?״ נאר טהיילמאל מיינט ער גאר, אז ער האט אויך א בארד ווי אלע, ער קען זיך גאר נישט פארשטעלען, ווי הייסט, ווי האט דאס א

ביי׳ם אנדערען א גמילת חסד, מע נעהט איינער צום אנדערען אויף שמחות, יום טוב — אויף קדוש, ווי עס געהער צו זיין צווישען נאהענטע שכנים; זומער זיצט מען גאנצע טעג אין קלייט און מע שפיעלט אין ביינדליך און ווינטער נעהט מען אריין איינער צום אנדערען זיך אנווארעמען אביסיל. אויך די ווייבער צווישען זיך לעבען נאר פריינדליך, רעדען ביידע אב פון דער גאנצער וועלט, לייהען זיך אוים איינס דאס אנדערע. אז עס פעהלט סחורה, פערטרויען זיך איינע דער אנדערע די גרעסטע סודות, קריגען זיך כמעט קיין מאל ניט, און אפילו אז עס מאכט זיך זיי צוקריגען זיך אמאל איבער א נארישקייט, בעטען זיי זיך באלד איבער... הכלל ס׳איז א לעבען „ווי אונטערען באד״. נאר די מעשה מיט׳ן שלח־מנות האט זיי ביידען אזוי שטארק אויפגעטראגען, אז זיי האבען נישט געקאנט קוקען זיך איינס דאס אנדערע אין פנים אריין, און נישט אזוי דער שלח־מנות אליין ווי דאס וואס די ווייבער זייערע האבען זיי אונטערגעגעבען הויטק, געגעסען און געטא־טשעט א גאנץ פורים, זיי האבען נעהאט פון זיי אכגעשטימטע יאהרען, זיי זענען ביידע געווארען צווישען זיך להרוג ולאבד, אזוי אז אויף מארגען נאך פורים, אז רב אייזיק איז ארויסגעקומען עפענען די קלייט, איז שוין רב יאסי געשטאנען ביי דער טיר פון זיין קלייט אנגעבלאזען ווי איין אינדיק און גע־ווארט אז רב אייזיק זאל צוגעהן צו איהם זאגען א גוט מארגען, וועט ער איהם ניט ענטפערען... רב אייזיק וואס איז אויך געווען גוט אנגעדרודעלט פון זיין ווייב אויף רב יאסין, האט אויפגעשלאסען די קלייט, זיך אנידער־געשטעלט ביי דער טהיר און געווארט ביז רב יאסי וועט צוגעהן צו איהם און וועט איהם זאגען א גוט מארגען וועט ער איהם ניט ענטפערען... און אזוי זענען זיי געשטאנען ביידע איינס אקעגען דאס אנדערע ווי די האהנען און געווארט ווער וועט אנהויבען פריהער... זיי וואלטען געקאנט אוועק־שטעהן ביידע א גאנצען טאג, ווען עס זאלען ניט געווען אנקומען זייערע ביידע ווייבער פונ׳ם מארק, ביידע מיט פלאמענדיגע פנימ׳ער און מיט ברע־נענדיגע אויגען פאר כעס.

— אייזיק, פאר וואס דאנקסט דו איהם ניט אב פאר׳ן שיינעם שלח־מנות, אייזיק, וואס זיין יפיפיה האט מיר געשיקט? רופט זיך אן זלאטע צו איהר מאן.

— יאסי, פאר וואס דערמאנסט דו איהם ניט דעם נעכטיגען שלח־מנות? זאגט עלקע צו איהר מאן.

— אייזיק, דו הערסט, אייזיק, ז׳ רייצט זיך נאך! וואס שווייגסט דו איהם, אייזיק?

— וואס וועל איך נעהן רעדען מיט א „לעמעשקע״? זאגט רב אייזיק הויך אויף א קול, בכדי רב יאסי זאל דערהערען, אז ער רופט איהם „לעמעשקע״.

— איך האב מורא אנהייבען זיך מיט א „בעל־ברית׳ניק״!... זאגט רב יאסי הויך אויף א קול, בכדי רב אייזיק זאל הערען אז ער רופט איהם בעל־ברית׳ניק״...

דאכט זיך אין פלוג וואס ליגט אזעלכעס אינ׳ם ווארט „בעל־ברית־ניק״? איטליכער יוד איז זיין ווייב ווערט געלעגען און האט א יונגיל ווערט ער אויפ׳ן אכטען טאג א בעל־ברית.

רב אייזיק אבער האט אלסדינג אויף דער וועלט געקאנט איבער־טראגען, נאר נישט דעם צונעמעניש „בעל־ברית׳ניק״. דאס איז פאר איהם געווען טויזענד מאל ערגער ווי אין טאטען אריין געשאלטען! ער איז דע־מאלט קאפאבעל געווען יענעם צורייסען אויף שטיק שטיקליך!...

דאס אייגענע איז געווען מיט רב יאסין. איהר זאלט איהם געבען דריי פעטש, וואלט ביי איהם געווען מעהר ניחא ווי דאס ווארט „לעמעש־קע״. זיי זענען אין איין מינוט ביידע געווארען אנגעצונדען, און איידער מע האט זיך ארומגעקוקט, האבען זיי שוין געהאלטען איינס דאס אנדערע ביי די בערד: און זייערע ווייבער האבען אנגעהויבען צו שרייען:

— גוואלד, גוואלד, יודישע קינדער, ראטעוועט, ראטעוועט!...

יוד קיין באָרד נישט. טהיילמאָל רעדט ער זיך אין דעם אַזוי שטאַרק איין, אַז ער האָט מורא די האַנד צו דער גאַמבע צו צולעגען: טאָמער געגאַרט ער זיך.

ער פלעגט אָפּט צוויי פינגער פון האַנד אַריבערפיהרען אונטער דער נאָז, דאָרט וואו די וואָנסעס וואַקסען, און דערנאָך די גאַנצע האַנד אַראָבפיהרען, אַזוי ווי איינער וואָס האָט אַ באָרד, און האַפּען די האָר פון שפּיטץ באָרד אין מויל אַריין, אַזוי האָט ער געזעהען ווי ר' ישראל נגיד מאַכט, בשעת ער קלערט זיך איבער אַנ'עסק.

פייביש האָט שטאַרק געוואָלט האָבען, אַז אַלע זאָלען איהם רעכענען פאַר אַ מאַנספערשוין, דעריבער פלעגט ער אָבהיטען די צייט, ווען עס פעהלט גראָד איינער צו אַ מנין. ווען מען וואַרט פונקט אויף דעם צעהנטען, דאַן פלעגט ער זיך בעווייזען און אַריינקומען מיט אַ גדלות. דעמאָלט קלערט ער: אָט בין איך אַ מאַנספערשוין, אפילו הונדערט ווייבער וואָלטען געקומען, וואָלט מען זיי אויך נישט געקענט צורעכענען צום מניי.

און נאָך היינ:ט קען ער נישט פערגעסען דאָס עגמת-נפש, וואָס דער אַלטער דיין האָט איהם פערשאַפט, דאָס ער האָט איהם אַמאָל געפּסל'ט פאַר אַ פּנים חדשות צו אַ שבע ברכות.

און דער אַלטער שמש, דער קרה וויל איהם בשום אופן קיין עליה נישט געבען. ער בעט זיך ביי איהם: „ר' מרדכי, לעבען קרוין, איך האָב דאָך יאָהרצייט, נאָט אייך צעהן גראָשען, זענט אייך מרחם". אָבער דער שמש וויל נישט: דער רב הייסט נישט.

ביי דער תוכחה צאָהלט צו דער שמש אַנ'אָרימאַן דריי פּייעס, ער זאָל זי נעהמען, און וויל זי פייבישען נישט געבען, ווען אפילו פייביש וויל איהם נאָך דערפאַר צוצאָהלען.

פייביש האָט שוין נעפּרופט מיט איהם גוט לעבען — געפּרופט איהם עפּיס געבען, נאָר עס העלפט נישט.

און פייביש טראַכט מיט אַ ביטער האַרץ ביי זיך: „דאָך נישט קיין מאַנספערשוין מיט אַלע גלייך, ווי האַט דאָס אַ יוד קיין עליה נישט?"

אַ גאַנ:ץ יאָהר פלעגט פייביש וואַרטען אויף פּורים, אַ גאַנ:ץ יאָהר וואָס קען מען טהון? אַלע ווייסען, אַז פייביש האָט קיין באָרד נישט, אַז פייביש איז געבאָרען געוואָרען צו זיין אַ האַלבע יודענע. מילא אין דער פרעמד גיט מען זיך אַנ'עצה: ער פערשטעלט זיך דאָס פּנים מיט זיין רויט פערברודעט פּאַטשיילי:כיל, מיט וואַטע, — הייסט עס די צייהן טהון איהם וועה, אָבער אין דער היים וואו אַלע קענען איהם און וואו אַלע ווייסען, אַז פייביש איז פייביש, — וואָס טהוט מען?

פּורים איז שוין נאָר עפּיס אַנדערש, דאַן איז פאַר איהם אַ גליק, אַ לעבען. טאַקי אַ גאַנ:ץ יאָהר ליגט ער אין חשך, מען קען צווישען לייטען נישט קומען, אָבער פּורים איז ער אַ מענש מיט אַלע גלייך, דאַן האָט ער אַ באָרד, ווי אַלע יודען.

און אַ גאַנ:ץ יאָהר האָט ער געצעהלט די חדשים, די וואָכען, די טעג צו פּורים. ווי לאַנג עס איז נאָך! און קוים האָט ער געהערט אַ דרעה פון אַ גראַגער אין גאַס, האָט ער שוין אויפגעלעבט, די אויגען האָבען איהם געבליצשעט, אַ פויגעל זאָגט איהם נביאות, אַז זיין זומער קומט.

פּורים, דאָס זענען גליקליכע טעג, ווען מען קען זיך ווייזען פאַר דער גאַנצער שוהל-גאַס אין באָרד און פּאות.

פּורים איז ביי איהם געווען ליינגער ווי ביי אַלע יודען. אסתר תענית צו דער מגילה האָבען שוין די בעלי-בתים די זכיה געהאַט צו זעהען פייבישען אין דער באָרד זיינער, און שושן פּורים אַוודאי —

עס איז זיך צענויפגעלאָפען דער גאַנצער מאַרק און מע האָט זיי קוים צענומען; מע האָט געוואָלט געוואָהר ווערען פאַר וואָס און פאַר ווען האָבען זיך עס צוויי נאָהענטע שכנים און גוטע פריינד פלוצים פערפאָהרען איינס דאָס אַנדערע אין די בערד אַריין... נאָר רב יאָסי און רב אייזיק און זלאַטע און זעלדע האָבען גערעדט אַלע פיער איינס איבער דאָס אַנדערע, זיי האָבען אַלע אַזוי געפּולדערט און געקוויטשעט, אַז מע האָט נור געקאָנט הערען „שלח-מנות"! „שלח-מנות"! — און נענוג. וואָס „שלח-מנות"? וועד „שלח-מנות"? — דאָס איז אונמעגליך געווען צו דערגרינטעווען זיך.

— אַז דו ווייסט ניט איינגעבען צום מיראָוואַי אויף דער „לעמעשקע", זאָלסט דו זיך געזעגענען מיט'ן לעבען! — האָט זלאַטע געשריגען אויף איהר מאַן, און רב יאָסי האָט זיך אָנגערופען צום גאַנצען מאַרק:

— יודען, איהר זאָלט זיין עדות, אַז די דאָזיגע הולטייקע האָט מיך אָנגערופען „לעמעשקע"! אָט געה איך באַלד און גיב איין דעם מיראָוואַי אויף איהר און אויף איהר מאַן דעם „בעל-ברית'ניק" אַ פּאַפּיר.

— יודען! — האָט זיך אָנגערופען רב אייזיק — איהר זאָלט וויסען אַז איך שטעל אייך פאַר עדות ביים מיראָוואַי, אַז דער דאָזיגער... דער דאָזיגער... איך וועל איהם ניט אַנרופען ביי זיין שענעם נאָמען, האָט מיך נאָר וואָס אָנגערופען „בעל-ברית'ניק", אָט אַזאַ „לעמעשקע"!

— אָ, איהר הערט, יודען? אָט האָט מיך, דער „בעל-ברית'ניק", נאָר וואָס אָנגערופען „לעמעשקע"!

— אַ, הערט-זשע, יודען, אָט האָט מיך די „לעמעשקע" נאָך אַמאָל אָנגערופען „בעל-ברית'ניק"!...

אין אַ שעה אַרום זענען זיי ביידע געווען ביי יודיל דעם שרייבער. ביידע האָבען געשטעלט עדות און ביידע האָבען איינגעגעבען צום מיראָוואַי

I.

דער כתריליווקער מיראָוואַי — פּאַן מיליניעווסקי, אַ גראָבער פּריץ מיט אַ לאַנגער באָרד און מיט אַ הויכען שטערען, איז שוין אַזוי לאַנג מיראָוואַי, אַז ער איז גוט בעקאַנט מיט דער גאַנצער שטאָדט, אויסנעמונדען מיט איטליכען בעזונדער און איבערהויפּט מיט כתריליווקער יודען, ער קאָן יעדען איינציגען, ווייסט יעדענס כאַראַקטער דורך און דורך, פערשטעהט יודיש ווי אַ יוד, קלוג ווי די וועלט, — טאַקי נאָר „אַ יודישע קאָפּ אויף איהם!...

קומט אָסיען-צייט, אַרום נאָך סוכות, ווערט ער פערוואָרפען מיט פּאַפּירען און אַלץ פון יודען זאָלען געזונד זיין, — נישט חלילה פאַר גנבות גזילות און רציחות, — ניין! נאָר פאַר פיינען און פאַר פּעטש איבער „שישי" איבער „אַתה-הראית", איבער „חתן-תורה" און „חתן-בראשית". פּאַן מיליניעווסקי האָט פיינד מאַכען מיט די כתריליווקער יודען צערעמאָניעס, אַריינלאָזען זיך מיט זיי אין לאַנגע חקירות, און קיין סך רעדען לאָזט ער זיי ניט, וואָרום ס'איז אַ מעשה אָהן אַ'ן עק. ווילען זיי שלום, איז רעכט (פּאַן מיליניעווסקי איז אַ רודף-שלום'ניק); אַלא ניט, טהוט ער אָן די קייט און שניידט. „פּאַ אוקאַזו נאַ אָסנאַוואַניע טאַקאַי-טאַ אי טאַקאַי-טאַ סטאַטי פּסקה איך אַב הערשקען זאַ פּאָסען (התן)-בראשית דריי טעג ווענשע, און יענקלען זאַ פּאַסען (חתן)-תורה דריי טעג ווענשע..." קיין מיוחסים, ווי איהר זעהט, איז ביי איהם נישט פאַרהאַן...

פונקט צוויי וואָכען פאַר פּסח איז געווען דער משפט פון „שלח-מנות". דאָס מיראָוואַי-שטיביל איז געווען פול אָנגעשטויסען מיט יודען און ווייבער, וואָס כמעט אַלע זענען געווען עדות, ס'איז ניט געווען וואו אַ שפּילקע דורכצוּוואַרפען.

— אייזיק, יאָסקע, זלאַטע, זעלדע! — האָט אויסגערופען פּאַן מיליניעווסקי, און עס זענען אַרויסגעטראָטען פון דער ערשטער באַנק רב יאָסי לעמעשקע און רב אייזיק בעל-ברית'ניק מיט זייערע ווייבער; און איירער

ווייל אַז ער וואָלט געווען אין שושן, וואָלט ער דאָך נאָך געמוזט הערען די מגילה.

נאָר דאָס ערגסטע איז ביי איהם געווען נאָך פּורים. עפּיס אַ קליינינקייט אויסטהון צוריק די באָרד, דאָס הייסט אַראָבנעמען פון זיך די גאַנצע מאַנספערשוינקייט, אויס ווערען מענש, אויס מאַנספערשוי, און ווערען צוריק האַלב אַ יודענע, צוריק פייביש... אַ קליינינקייט ?...

* * *

דאָס איז געווען פאַר פּורים. די גאַנצע שוהל־גאַס האָט שוין געוואוסט, אַז די גרויסע חברה פּורים־שפּיעלער וועט שפּיעלען ״דוד און גָלְיַת״.

די פּורים־שפּיעלער האָבען געהאַט אַ גרויסע חברה און דאָס זענען זיי :

סענדער דער טרעגער, אַ געזונטער און ערשט נישט לאַנג געקומען אַהיים פון די זעלנער, — ער האָט געזאָלט זיין גלית ; יאָסקע דער אונטער־שמש פון שוהל, אַ דאַר איינגעהויקערט און איינגעקאָרטשעט יודיל, — אַלס דוד ; בעריל קצב אַ הויכער און אַ ברייטער יוד — פאַר שאול המלך ; נעכע יאָסקעס ווייב — פאַר שאול׳ס ווייב, די קעניגין און פייביש — אַלס בעדינטער.

די חברה פלעגט שפּיעלען פון יאָהר צו יאָהר און איהר שם האָט געקלונגען ווייט אַרום אין אַלע שטעדטליך.

שבת פאַר פּורים האָט געזאָלט זיין די לעצטע פּראָבע, דאָס איז די גרויסע פּראָבע פון דעם פּורים־שפּיעל.

די פּראָבע האָט געזאָלט זיין ביי יוסקע דעם אונטער־שמש.

זיין שטיביל איז קליין און ענג. גרויס ד׳ על ד׳, נאַסע אָבגעריסענע ווענד, פערשטעלט מיט טיכער. אַלע ווייבער פון דער שוהל־גאַס, און אַלע קינדער פון דער שוהל־גאַס, און אַלע דיענסטען און שניידער־יונגען פון דער שוהל־גאַס זענען געווען אין דעם קליינעם שטיביל ביי יוסקען. און די פּורים־שפּיעלער אָנגעטהון אין זייערע משונה׳דיגע קליידער זענען אַלע געשטאַנען פערשטעלט הינטער דער טהיר פון קאַמער, כדי מען זאָל זיי נישט זעהען.

צוערשט איז אַרויס פון הינטער דער טהיר אונזער פייביש אין זיינע וואָכענדיגע מלבושים, די קאַפּאָטע אַרויפגעהויבען און צוגעבונדען מיט אַ שטריקיל ווי אַ רעקיל. מען האָט ביי איהם אַרויסגעזעהען די צוריסענע מכנסים, אַ רויטען פּאַפּירענעם לאַמפּאַס איבערן אָרעם, אַ רויט אָבגעפאַרבט פּנים, מיט אַ לאַנגע פערקאַלטעדיגע באָרד פון פּאַקלעס. אויפ׳ן קאָפּ האָט ער געהאַט אַ זעלנעריש היטיל, און מיט זיין הייזעריגער שטימע האָט ער אויסגערופען :

״אַוועק, אַוועק, דער קעניג געהט״, — און האָט זיך אַנידערגעשטעלט אין אַ זייט און געגלעט זיך די באָרד.

פון הינטער דער טהיר איז אַרויס בעריל קצב מיט אַ רויט אָבגעפאַרבטען פּנים, אָנגעטהון אין אַ רויטען זעלנעריש העמדיל מיט אַ פּאָר שליפּעס און אין אַ הויכען רויטען פּאַפּירענעם הוט אויפ׳ן קאָפּ, אויף וועלכען ס׳איז געווען אויסגעקלעבט מיט גאָלד־פּאַפּיר ״מלך שאול״.

פאַר׳ן קעניג האָט מען דערלאַנגט אַ צובראָכען ביינקיל, אויף וועלכען נעכע פלעגט אַ גאַנ׳ץ יאָהר דאָס פלייש זאַלצען.

פון הינטער דער טהיר איז אַרויס נעכע, אָנגעטהון אין איהר צוריסען זיידען קלייד — דאָס אַמאָליגע חופּה קלייד, אין וועלכען זי איז היינט אין שוהל געווען. אויפ׳ן קאָפּ אַ פּאַפּירענע קרוין מיט קלינפּערליך.

דערנאָך געהט אַרויס גלית, סענדער טרעגער, אָנגעטהון אין אַ רויט העמדיל מיט אַ רויטען פּאַפּירענעם לאַמפּאַס, מיט אַ קופּערנעם מעדאַל

דער מיראָוואָי האָט נאָך אויסגערעדט אַ וואָרט, האָבען זיי אַלע פיער מיט אַמאָל אָנגעהויבען רעדען, און מעהר פון אַלע און העכער פון אַלע געוויינליך די ווייבער.

— וואַשע בלאַהאָראָדיע, גאָספּאָדין מיראָוואָי — זאָגט רב יאָסי — אָן מיניע לעמעשקע עטאָט בעל־ברית׳ניק !...

— וואַשע בלאַהאָראָדיע, גאָספּאָדין מיראָוואָי, — זאָגט רב אייזיק, — אָן מיניע בעל־ברית׳ניק, עטאַ לעמעשקע !...

— אָן מיניע פּירשע לעמעשקע, וויעס נאַראַר סווידיעטעלי !...

— אָן מיניע פּירשע בעל־ברית׳ניק, וויעס נאַראַר סווידיעטעלי !...

— גאָספּאָדין מיראָוואָי — זאָגט זעלדע, שטופּט אָב דעם מאַן און בעווייזט מיט דער האַנד אויף זלאַטען — אָנאַ עטאַ הולטייקע דאָ מיניע פּריסלאַיעט היינטיגען פּורים האַראָשי שלח־מנות נאַ לייטיש געלעכטער ! פּאַרישיוו שטרודעל אי אָדין צוקערלעקיכיל, פּראָסטאַ חוזק, סטראַם, טפו !...

— אוי ! אוי, אוי ! איך וועל דאָס ניט אויסהאַלטען ! שרייט זלאַטע און שלאָגט זיך אין הארצען — דאַי באָזשע מיני טאָקיי שמאַטאָק זאָלאָטע !

— אָמן ! — זאָגט זעלדע.

— טאָקיי פּראַנעק ! — ווייזט זלאַטע מיט די הענד — דוואַ צוקערלעקיך, פּאָדושעטשקי ס פּאַרפּעל אי... אי... אי ״פּאַלטשינע״ !

— פּאַלטשינע ? לעבען זאָל זי אַזוי, גאָספּאָדין מיראָוואָי ! — שרייט זעלדע און קוקט אויפ׳ן מאַן — וואָס שווייגסט דו, ליימענער גולם ? אַ יאַ יעי פּאָסילאַיעט שלח־מנות אזא יאָהר אויף מיר !

— אָמן — זאָגט זלאַטע.

— שוויג, דו פּיסקאַטע ! דוואַ פּאָדושיטשקי, גאָספּאָדין מיראָוואָי, דאַי באָזשע מיני טאָקי מזל, אי קומישברויט, אי צאַרסקי חליעב, אי צרות אידער, אי פּראַנעק ! אי פּרעה׳ס מכות ! אַ האַמענע אוכע ? וועה איז מיר !

— יאַקאָי האַמענע אוכע ? יאַקאָי צאַרסקי חליעב ? וויים איך ! סע הויבט זיך גאָר ניט אָן ! — שרייט זלאַטע און רופט זיך אָן צו איהר מאַן — וואָס שווייגסט דו, דו לעמעשקע ? !

דער מיראָוואָי האָט געפּרובט איינשטילען די ווייבער פריהר מיט גוטען, נאָכדעם מיט בייזען, געקלונגען מיט׳ן גלעקיל, און אַז ער האָט געזעהען אַז עס העלפט ניט, ס׳איז אונמעגליך זיי צוצומאַכען דאָס מויל, האָט ער די ווייבער אַרויסגעטריבען מחילה אין דרויסען אַרויס, סע זאָל ווערען אַביסיל שטילער, מע זאָל חאָטש קאָנען הערען וואָס מע רעדט, און די מאַנסבילען האָט ער געגעבען איין עצה זיי זאָלען געהן צום רב.

— דאָ ראַבינאַ ! — האָט ער זיי געזאָגט — דאַ ראַבינאַ סוואָשי האַמענאָוכע ! — און דער גאַנצער עולם איז אַוועק פון דאָרטען צום רב.

ז.

רב יוזיפיל דער רב, ווערדליג ער איז בעקענט אונזערע לעזער, איז ברוך־השם אַזאַ יוד, וואָס קאָן איבערטראָגען אויף זיך אַלסדינג. ער האָט ליעב אויסהערען איטליכען בעזונדער ביז׳ן סוף. רב יוזיפיל געהט מיט דעם נאָנג, אַז יעדער מענש, וויפיעל ער זאָל ניט רעדען, מוז ער אַמאָל אויפהערען, ווארום אַ מענש איז ניט קיין מאַשינע... דער חסרון איז נור געווען וואָס איצטיגעס מאָל האָבען זיי גערעדט אַלע פיער אינאיינעם. איינס איבערען אַנדערען, און אויך מענשען פון דער זייט האָבען זיך אַלע מאָל אַריינגעמישט, נאָר וואָס מאַכט דאָס אויס ? אַלסדינג אויף דער וועלט מוז האָבען אַ סוף... אַז אַלע האָבען זיך גוט אָנגערעדט, אָנגעשריגען און אָנגעקריגענט, און ס׳איז געוואָרען שטיל, האָט זיך רב יוזיפיל אָנגערופען צו ביידע צדדים פאוואָלי, בנעימות, ווי זיין שטייגער איז, מיט אַ זיפציל :

— אַך־אַך־אַך ! געהט אַזאַ יום־טוב, אַזאַ הייליגער יום־טוב, פּסח ! אַ קליינינקייט פּסח ! אונזערע עלטערן זענען אַרויסגעגאַנגען פון מצרים אַריבערגעגאַנגען דעם ים, אַזאַ ים, אין דער טרוקעניש ! געבלאָנדזעט אין דער מדבר פערציג יאָהר, פערציג יאָהר ! מקבל געווען אויפ׳ן באַרג סיני די תורה, אַזאַ תורה, וואָס דאָרט שטעהט געשריבען בפירוש : ״ואהבת —

פון א זעלנער, מיט א מעשענעם היטיל אויפ'ן קאפ, אויף וועלכען ס'איז געווען אויסגעקלעפט מיט גאלד־פאפיר „גלית הפלשתי", און מיט א בלעכענעם מעסער אין האנד.

קעגען איהם האט זיך געשטעלט דוד, א איינגעהויקערט, נידריג יודיל, מיט א לאנגען טרויעריגען צוויינגטען פנים, אויף וועלכען ס'האט זיך פערשפרייט א פאר לאנגע פאות און א לאנגע בארד, אויפ'ן קאפ א שטריימיל. אנגעטהון איז ער געווען אין א לאנגע אטלעסנע קאפאטע מיט א גארטעל. פון אונטער דער קאפאטע האט זיך ארויסגעזעהען א לאנגער „טלית קטן". אין איין האנד האט ער געהאלטען א חומש, און אין דער צווייטער א זעקיל מיט שטיינדליך.

גלית האט זיך געגען איהם געשטעלט און געזאגט מיט א האסטיגער שטימע:

איך בין גלית דער גרויסער העלד.
פאר מיר ציטערט די גאנצע וועלט.

און דוד איז געשטאנען און האט זיך געשאקעלט ווי ביים דאווענען.

די פראבע ,איז ארויס גלאנצענדיג. נאר נאך דער פראבע רופט זיך אן מיט אמאל יוסקע דער אונטער־שמש, אז נעכע זיין ווייב וועט נישט קענען מיטשפיעלען: זי האט א קליין קינד, דאס קינד וועט וויינען, און איהרע פאר גילדען וועט זי סיי ווי סיי פערדיענען ביי דער נגידית'טע — זי וועט דארט העלפען פורים מאכען.

און דו זאלסט ליעב האבען, לרעך — צו דיין חבר, כמוך — ווי זיך אליין זאלסט דו ליעב האבען !..." צום סוף, אוי, צום סוף קריגען זיך יודען, בעוונותינו־הרבים, רייסען זיך ביי די בערד, איבער וואס? איבער נארישקייטען, שטות'ערייען... א חלול־השם, כלעבען, א חלול־השם !... מע זאל בעסער אין זינען האבען מעות־חטין, ארימע־לייט נעביך האבען נאך נישט קיין מצות אויף פסח; פון אייער און פון שמאלץ און פון שאר־ירקות שמועסט מען ניט, — מצות חאטש, געוואלד, מצות אויף פסח! א קליינינקייט פסח! אזא יום־טוב! אונזערע עלטערן זענען ארויסגעגאנגען פון מצרים, אריבערגעגאנגען דעם ים, אזא גרויסען ים! אין דער טרוקעניש, געבלאנדזעט אין דער מדבר פערציג יאהר, פערציג יאהר! מקבל געווען אויפ'ן בארג סיני די תורה, אזא תורה, אזא תורה !... פאלגט מיך, יודישע קינדער, זייט זיך מוחל איינער דעם אנדערן, ווערט שלום, און געהט אהיים געזונדערהייט און האט בעסער אין זינען עס געהט אזא יום־טוב, אזא גרויסער, אזא הייליגער יום־טוב !...

איינציגווייז, איינציגווייז, האט זיך דער עולם אנגעהויבען ארויסרוקען פונ'ם רב'ם שטוב, כלומר'שט געלאכט פון רב יוזיפילס משפט מיט א ווערטיל: „יאק נע פסק, טא פסקעך", ווי דער שטיינער איז פון די כתריליווקער לצים; נאר אינווייניג ביי זיך אין הארצען האט איטליכער בעזונדער געפיהלט אז רב יוזיפיל איז גערעכט, און מע האט זיך געשעמט נאך אמאל איבערחזר'ען די מעשה מיט'ן שלח מנות...

* * *

דעם ערשטען טאג פסח אין דער פריה נאכ'ן דאווגען איז רב יאסי לעמעשקע (ער איז יונגער) געווען ביי רב אייזיק בעל־ברית'ניק אויף קדוש, געלויבט דעם פסח'דיגען וויין, אז ער איז הייגטיגעם יאהר גאר א חריפות, און געלעקט די פינגער פון זלאטעם פאלירטשיקעם; און דעם אנדערען טאג פסח אין דער פריה איז רב אייזיק בעל־ברית'ניק (ער איז עלטער) געווען ביי רב יאסי לעמעשקע אויף קדוש, גאר נישט נעקאנט אבלויבען זיך פונ'ם פסח'דיגען וויין פון ראזינקים און פון זעלדעם פאלירטשיקעם. און בייטאג, נאכ'ן עסען, אז זעלדע מיט זלאטען זענען זיך צונויפגעקומען און צורעדט פונ'ם שלח־מנות, איז דער אמת ארויף ווי בוימעל אויפ'ן וואסער, און ביידע דינסטמיידליך, נחמה די שווארצע און נחמה די רויטע, האבען שוין געהאט זייער עהרליך אויסקומעניש: תיכף נאך פסח האט מען זיי געגעבען דעם וועג.

ווען מען מאכט מען פאר א קעניגען? וואו נעמט מען א יודענע?
די חברה קלערען און ווייסען נישט.

נאר גלית איז דער ערשטער געפאלען אויף א שכל. ער האט זיך אנגערופען, אז די בעסטע עצה וואלט געווען, אז מען זאל מאכען פייבישען פאר די קעניגען — קיין בארד האט ער נישט, און דאס פנים זיינס איז רונד און גלאטיג — פונקט ווי ביי א יודענע, קיין וואנסעס האט ער אויך נישט, און אז ער וועט זיך אנטהון א קלייד, וועט ער נאך זיין בעסער ווי א יודענע.

אלע האבען דערויף מסכים געווען און צוגעלענט, ווען פייביש זאל זיך אנטהון נעכע'ס קלייד מיט דער קרוין אויפ'ן קאפ, נעמט ער די וועלט אב מיט זיין ווייבערשאפט.

פייביש האט פון דעם אלעם נישט געהערט ווייל די גאנצע צייט האט ער זיך אליין ארומגעדרעהט אהין און אהער, יעדען געקוקט אין די אייגען אריין, אז מען זאל איהם אנקוקען, איהם מיט דער בארד, און די בארד האט ער נישט אויפגעהערט צו גלעטען — ער האט נאכאנאנד געדרעהט די וואנסעס, געגלעט די בארד און געהאפט די האר אין מויל אריין.

און אז פייביש האט די ווערטער דערהערט, איז ער בלאס געווארען, ער האט זיך מיט ביידע הענד געגעבען א חאפ פאר די גרויסע בארד זיינע, און זי פעסט אנגעהאלטען אזוי, ווי ער וואלט מורא געהאט, מען זאל זי איהם נישט מיט געוואלד אוועקנעמען, און מיט שרעק האט ער אויסגערופען:

איך, איך א יודענע, עפיס פונקט איך, פאר וואס נישט קיין אנדערער, ניין, איך נישט, איך וויל נישט פאר קיין שום געלד.

וואס דער סוף איז געווארען, ווייס איך נישט. איך ווייס נור, אז פון דעם שבת אן האט זיך פייביש די בארד שוין נישט אויסגעטהון ער איז געשלאפען אין איהר, און ביי נאכט האט ער זיך אייניגע מאל אויפגעחאפט דערשראקען און זיך געגעבען יעדעס מאל א חאפ מיט ביידע הענד פאר זיין אנגעקלעפטע בארד.

שלום אש.

פערשטערט דיא „סעודה".

נח דער שניידער, — א יוד אין יאהרען, א הויכער, א דארער, הוסט שוין אונטער, — געהט ארום איבער'ן שטוב הין און צוריק, קוקט זיך איין אלע ווייל׳ע אין פענסטער און הערט זיך צו אונגעדולדיג צו יעדערן טריט, וואס טראגט זיך צו פון גאס.

אין שטוב איז יום־טוב'דיג, אויפ'ן טיש איז שוין געגרייט צו דער „סעודה". יענטע — נח'ס צווייטע ווייב — מיט צוויי קלענערע יונגליך זיצען ביים טיש; אבער נח קלערט נאך גאר ניט געהמען זיך צום עסען. ער איז אונרוהיג און צוטראגען: ער האט אוועקגעשיקט מיט זיין עלטערען יונגיל „שלח־מנות" צו שלמה דעם נגיד, און ער איז נאך ניט געקומען צוריק.

ער ברענט פון חשק צו וויסען, ווי האט מען אנגענומען דארטען זיינע „שלח־מנות", וואס וועט מען איהם אבשיקען, מיט וואס וועט זיך דאס ענדיגען, ווארום אויף אזא אופן שיקען „שלח־מנות" טרעפט זיך איהם דאס ערשטע מאל אין זיין לעבען.

שלמה דער נגיד איז ניט לאנג אריינגעפאהרען אהער אין שטעדטיל מיט א גרויסער פאמיליע, און נח האט געהאט די עהרע באלד צו בעקומען פון איהם א אלטען וועלפענעם וועג־פוטער צו פעררי כטען. דאס

האט נחין אריינגעגעבען דעם געדאנק צו שיקען שלמה'ן "שלח־מנות", כדי ער זאל איהם געדיינקען, אז טאמער וועט ער דארפען זיך נעהען א נייעם בגד, זאל ער איהם אויך אוועקגעבען.

יענטע האט איהם לכתחלה אפילו אבגעשלאגען. — "וואס פאר א מחותן ביסט דו מיט איהם? ! — האט זי געזאגט — ער איז א יוד א נביר און דו ביסט א שניידער..."

— וואס מחותן, ווען מחותן? האט זי נח איבערגעקרימט — מחותנים דארף מען זיין, און אנדערש ניט? — פשוט, איך וויל איהם מכבד זיין. זאל ער מיך האבען אין זינען, זאל ער מיך געדיינקען. דו וואלסט זעהען ווי פריינדליך ער האט מיט מיר גערעדט, ווען איך האב איהם דעם פוטער אבגעטראגען, מען זעהט — א גוטער מענש, א פאני־בראט, ווי מען זאגט עס... נא, אט וועסטו נאך זעהען, וואס פאר א שלח־מנות ער וועט מיר אבשיקען, און נאך מיט א דאנק...

יענטע האט זיך געלאזט איבעררעדען. נח איז געגאנגען און האט געקויפט א שענעם, אויפגעבלאזענעם, גראבען טארט, מיט צוויי גרויסע, רויטע אפעלסינען און האט בעצאהלט דערפאר דרייסיג קאפיקעס. דער־נאך האט ער גענומען די נייע טעלער מיט די בלויע ברעגען, וואס יענטע האט ניט לאנג געקויפט, האט אוועקגעלעגט דעם טארט אין מיטען און ביי די ברעגען די אפעלסינען.

— א שענער, א גבירישער "שלח־מנות"! — האט נח געקליבען נחת קוקענדיג, און האט עס איינגעדעקט אין א שטיקיל קארטון, וואס איינער האט געגעבען צו ארבעל אונטערשלאק.

— זעה־זעה, בעריל, — האט נח נאכגעשריגען דעם יונגיל זיינעם, ווען ער האט דאס געגעבען אבצוטראגען — זעה ווי דו געהסט, אויפ'ן גאס איז היינט גליטשיק. פאל נישט און צוברעך ניט די טעלער מיט דעם טארט!...

און אז בעריל איז אוועקגעגאנגען, האט זיך נח אוועקגעזעצט, האט גענומען אונטערברומען אונטער'ן נאז א אלטען "שושנת יעקב", וואס ער האט אמאל אין זיינע יונגע יאהרען געהערט פון א אלטען חזן, און מיט זיינע דינע פינגער האט ער צוגעבאראבאניעט צום טאקט איבער'ן טיש.

באלד אבער איז ער אויפגעשטאנען, האט גענומען ארומגעהן איבער'ן שטוב, געהייסען יענטען גרייטען צום טיש, צו דער "סעודה", האט זיך אוועקגעשטעלט ביים וואנד נעבען א ראק, וואס איז דא גע־הייגען האלב אין דער ארבייט, האט עס גענומען ווי בעטראכטען: אבער זיין קאפ איז איהם גאר ניט געווען דערביי... — "טאמער האט ער טאקע געטהון א נארישקייט, געשיקט שלח־מנות וואוהי'ן עס פאסט גאר ניט?" — געדעכט איהם אויף א געדאנק אין מח, און מיט יעדער מינוט וואס בעריל זאמט זיך דארטען מעהר, וואקסט אין איהם זיין אונרוהיגקייט אלץ מעהר און מעהר.

— וואס זאמט ער זיך דארטען אזוי לאנג? — גיט ער א פרעג אזוי ווי זיך זעלבסט, — און האט זיך גענומען קוקען אין פענסטער.

— מסתמא וועט ער באלד קומען, — ענטפערט יענטע? — וואס ביסטו אזוי פערדאגה'ט? קענסט זיך וואשען עסען, און ער וועט באלד אונטערקומען.

— ניין, מען דארף ווארטען ביז וואן ער וועט קומען.

— שא עפיס עמיצער געהט דארטען, צי איז דאס ניט בעריל?—

— א גוט יום־טוב, ר' נח! — האבען א זאג געטהון צוויי מלמדים אריינקומענדיג אין שטוב.

יענטע האט זיך א חאפ געטהון פון איהר ארט און האט זיך אבגעקערט אן א זייט, און איינער פון די מלמדים, מיט א רויטען פער־שמוצטען טיכיל איבער'ן האנד, איז צוגעגאנגען נאהענט צו נח'ן, האט איהם עפיס אריינגערוימט א סוד אין אויער און האט א זאג געטהון דערנאך הויך.

— פערשטעהט איהר מיך, ר' נח? — אט אזוינע, ניט פאר קיין יודען געדאכט, מעשיות, און וואס זאל מען טהון, מען מוז עפיס צו־נויפקלויבען...

אוודאי, "והחזקת בו' — זאלסט איהם שטיצען, שטעהט אין דער תורה, — ענטפערט נח, און קוקט די מלמדים אין די אויגען אריין, ווי ער וואלט געזאגט: איך בין אויך ניט פון יענע צוויי, איך פערשטעה אויך א שווארץ פינטיל. — און דערווייל האט ער זיך א באברע געטהון אין קעשינע, האט ארויסגענומען א פינפקאפקענע און האט עס אוועק־געלייגט אויף דעם רויטען טיכיל, דעם מלמד אין האנד אריין.

— זאל אייך גאט העלפען געבען צדקה וויפיעל אייער הארץ געלוסט און אבהיטען פון צו נעהמען, חלילה! — ווינשען איהם צו די מלמדים ארויסגעהענדיג.

— גם אתם, גם אתם, — ענטפערט נח בעגלייטענדיג זיי ביז'ן טיהר.

— און איך האב געמיינט, אז דאס געהט שוין צוריק בעריל מיט דעם שלח־מנות.— קעהרט ער זיך אום און ניט א זאג אין דער הויך, און ער האט גענומען ווידער ארומגעהן איבער'ן שטוב הין און צוריק.

— פרעג ביי גאט א קשיה, — רופט ער זיך אב ווייטער ווי צו זיך זעלבסט: — אזא עהרליכער יוד, נו וועמען וואלט עס געארט, אז ער וואלט פערדינען זיין חיונה, ניט אנקומען צו א מענשען'ס גאב, צו א "מתנת בשר ודם"?... ניין אבער, דארף ער אנהויבען פאלען, און פאלען און פאלען, ביז מען זאל געהען מאכען איהם עפיס אויף יום־טוב...

יענטע'ן האט זיך זעהר געוואלט וויסען ווענען וועמען רעדט ער, נא' זי האט איהם נאר נישט געפרעגט; זי האט געקוקט אויף איהם און געוואוינט, ביז וואן ער וועט אליין דערצעהלען.

אבער ער איז נאר ניט געווען אזוי שטארק בעשעפטיגט מיט דעם, איהם האט דער שלח־מנות ניט געלאזען רוהען, ער שטארקט זיך, אבער ער קען זיך פארט ניט איינהאלטען. און אין עטליכע מינוט ארום זאגט ער ווידער מיט פערדרוס:

— אבער וואו איז ער פארט פערפאלען געווארען, וואס זיצט ער דארטען אזוי לאנג?...

— ער איז אפשר געפאלען און האט די טעלער צובראכען, — האט א זאג געטהון יענטע: — עס איז שרעקליך גליטשיג, איך בין אויך קוים געקומען זיך צו שלעפען אהיים פון מארק.

— "שרים ווייסען איהם, אט איז עפיס א שלאק...

אינדעם עפענט זיך אויף די טיהר, און בעריל איז אריין מיט א פערקרימט פנים אין שטוב, די הענד זענען איהם געווען בלוי, די נאז רויט, און אין גאנצען איז ער געווען צונויפגעהויקערט פון קעלט. ער האט אוועקגעשטעלט די טעלער מיט'ן שלח־מנות אויפ'ן טיש און דער־ביי אוועקגעלעגט עטליכע קופערנע מטבעות.

נח האט דערזעהן, ווי די זעלביגע אפעלסינען האבען ארויסגע־שטעקט פון אונטער דעם קארטון, האט זיך ביי איהם עפיס ווי אבגע־ריסען אין הארצען.

— וואו ביזטו דאָרטען פערפאַלען געוואָרען?! — האָט ער אויסגעשריען מיט כעס, אוועקשטעלענדיג זיך אין מיטען שטוב: — און וואס איז דאָס פאַר א געלד?...

— שריי נישט, — האָט זיך אנגערופען יענטע: — לאָז איהם א ביסיל אָנוואָרימען זיך! —

— איך בין געקומען, — האָט אָנגעהויבען בעריל דערצעהלען מיט א וויינענדיג־קול, האַלטענדיג זיינע ביידע קאַלטע בלויע פויסטען נאָהענט צום מויל — איך בין געקומען אין שטוב, שטעה איך און וואַרט, און וואַרט...

— נו, רייד! — שרייט נח.

— לאָז איהם צו רוה, וואס טרייבסט דו איהם? — שרייט יענטע.

— איז געקומען צו מיר א מיידיל און זאָגט: „יונגעלע, וואס דאַרפסט דו?“ — זאָג איך: — „איך האָב געבראַכט שלח־מנות“...

רייד שוין נו, — קען זיך נח ניט איינהאַלטען.

— איז זי אוועקגעגאַנגען, אין איך וואַרט, און וואַרט... איז געקומען צו מיר א יודענע און זאָגט: „ווער האָט דאס געשיקט, יונגעלע, שלח־מנות?“ — זאָג איך: „דער טאַטע!“ — זאָגט זי: — „ווי רופט מען דיין טאַטען?“ — זאָג איך: „נח דער שניידער“. — זאָגט זי: „נח דער שניידער, ווער איז דאס?“ — זאָג איך: — „וואס האָט פעררירכט דעם וועלפענעם פוטער“. — זאָגט זי: — „דעם וועלפענעם פוטער?“... און האָט א לאַך געטהון און איז אוועקגעגאַנגען... און איך שטעה און וואַ־ט, און וואַרט...

— רייד שאַן, נו, גולם איינער, וואס איז דיר די צונג צונעפ־אָ־רען? — שרייט נח, פיהלענדיג, אז יעדעס וואָרט קלאַפּט איהם גלייך ווי מיט א האַמער אין קאָפּ אריין, שלאָגט איהם אין דער ערד, בוינט איהם און מאַכט איהם נידריגער און נידריגער...

— איז אַרויסגעגאַנגען צו מיר ווידער א מיידיל, און האָט מיר געגעבען אָט די עטליכע מטבעות און זאָגט: „איצט, יונגעלע, מעגסט דו געהען אַהיים, פערליר ניט דאס געלד, גיב דאס אָב דעם טאַטען, אויף מעהר זאָל ער קיין פאַראיבעל ניט האָבען: ער איז ניט איינער“...

— אָט דאס איז דאס געלד! — האָט א געשריי געטהון נח, און איז אַזש געוואָרען בלייך פאַר כעס, און די אונטערסטע ליפּ האָט איהם גענומען ציטערן.

— הייסט דאס, ער שיקט מיר, ער גיט מיר אַ־אַ־א נד..אוהו־אוהו...

ער האָט נישט געקענט אויסרעדען אזא שרעקליכעס וואָרט, ער האָט דאס געוואָלט אנרופען עפּיס אַנדערש, איידעלער און ניט אזוי פשוט: „א נדבה“; ער האָט אָבער לייכט אזא וואָרט ניט געפונען און פון גרויס ערדענונג האָט ער זיך אַזש צוהוסט.

— אזא חרפה... אזא שאַנדע... אזא העזה... האָט ער זיך צו־שריען ווידער, ווען דער הוסט האָט איהם אביסיל אָבגעלאָזט, און האָט גענומען שפּאַנען איבער'ן שטוב הין און צוריק, האָט גענומען רייבען די הענד און קנאַקען זיינע לאַנגע דאַרע פינגער.

יענטע מיט די קינדער זענען שטיל געזעסען, ווי ערשראָקען און פערשעמט: זיי האָבען מיטגעפיהלט די שאַנדע מיט נח'ן. יענטע האָט עפּיס א מורמעל געטהון אונטער די נאָז, אָבער אזוי שטיל, אז נח האָט עס ניט געהערט.

פּלוצים שטעלט ער זיך אָב בייים טיש און מיט שרעקליך צאָרענ־דיגע אויגען האָט ער גענומען קוקען אויף די עטליכע מטבעות...

— וואס בין איך, חלילה, א קבצן? א נדבה בין איך צו איהם געגאַנגען בעטען? — האָט ער גענומען ווידער שרייען, טייטענדיג מיט דעם ערשטען פינגער אויף דאס געלד: — איך שיק איהם „שלח־מנות“, איך גיב איהם אָב כבוד, — און ער... און ער נעמט און שיקט מיר אַ־א נדבה!...

דו יאָלאָפּ איינער, — קעהרט ער זיך אום צו בערלען: — וואו איז דיין פערדרישער מח? איך האָב דיר געהייסען געלד נעהמען? האָסט עס ניט געקענט פערשטעהן און א וואַרף טהון זיי אין פּנים אריין דאס געלד צוריק? —

— פון וואַנען זאָל איך וויסען? — ענטפערט בעריל מיט א וויינענדיג רחמנות־קול, און האָט אראָבגעלאָזען זיינע אויגען און זיך פאַר־קוקט אויף א גרויסען, רויטען אפּעלסין.

— ווייסט דו וואָס, — רופט זיך אָב יענטע: — שיק איהם ווידער, זאָל ער נעהמען און אָבטראָגען זיי דאס געלד צוריק.—

— ער וועט געהען אָבטראָגען דאס געלד! — שרייט נח — דער גולם! — וועמען וועט ער עס אוועקגעבען? — ניין, איך וועל אליין געהן, איך וועל איהם בעווייזען, אז איך בין ניט עפּיס אבי־ווער, האָטש איך בין א שניידער... אזא העזה צו האָבען, ניין, איך וועל דאס ניט שווייגען, איך וועל א וואַרף טהון זיין געלד אין זיין טרייפענע „צורה“ אריין, איך וועל איהם נאָך אוועקגעבען א גאַב, אז ער אוהו—אוהו—אז ער וועט ניט וויסען אוהו—אוהו—אוהו...

און הוסטענדיג נאָך האָט ער אַרויפגעהאַפּט אויף זיך זיין אַלטען מאַנטעל, האָט א שאַר געטהון פון טיש די עטליכע מטבעות און האָט שיער די טעלער ניט אראָבגעוואָרפען, און האָט זיך געלאָזען לויפען פון שטוב.

— וואוהין לויפסטו, משוגענער? שרייט איהם נאָך יענטע: — שדים האָבען איהם געט־אָגען שיקען שלח־מנות...

און אז נח איז אַרויס אויפ'ן גאַס, איז שוין געווען פינסטערליך. א קאַלטער ווינד האָט געבלאָזען, דער שניי, וועלכער איז צוגאַנגען ביי טאָג א ביסיל קעגען זון, איז איצט פאַר נאַכט ווידער אונטערגעפּראָ־רען, עס איז גליטשיג אז קוים וואס מען געהט. נח האָט געמוזט געהען שטילער א ביסיל, ער זאָל זיך ניט אויסגליטשען.

געהענדיג דערזעהט ער די צוויי מלמדים, וואס זענען ביי איהם ערשט געווען נאָך א נדבה.

ער ווייכט זיי אויס, ווי ער וואָלט זיך געשעמט מיט זיי זיך צו בעגעגענען.

— וואס פאַר א שאַנדע — טראַכט ער — ערשט איז מען געווען ביי מיר נאָך א נדבה, און דאס, נא־דיר, מען גיט נאָר דיר...

— ניין איך מוז איהם בעצאָהלען, איך מוז אָבוואַשען די שאַנדע, איך וועל אויף איהם אויסגיסען מיין ביטער האַרץ, לאָז מען פון מיר דערנאָך ניט לאַכען...

— וואס מיינט איהר, — טראַגען זיך איהם דורך דערווייל אין מח בעזונדערע פראַגען ווי אויסצוזידלען שלמה דעם נגיד — וואס מיינט איהר, אז איך האָב אייך פעררירכט דעם פוטער איז... איז... האָט איהר שוין דאס רעכט מיך צו פערשעמען? א נדבה האָב איך ביי אייך גע־בעטען? גליקליך ווילט איהר מיך מאַכען... אזא נדבה קען איך נאָך אייך געבען...

און אָט איז ער שוין ביי שלמה'ס הויז: ווייסע לאָדען, גרויסע פענסטער, פון וועלכע עס גיסט זיך אַרויס אויפ'ן גאַס איבער'ן גליטש אזוי פיעל ליכטיגקייט...

נה'ן האָט אַ טיאכקע געטהון אין האַרצען. ער איז צוגעגאַנגען צום הויז און איז געבליבען שטעהען. עס האָט איהם שטאַרק גענומען קלאַפּען אין האַרצען, הענד און פיס האָבען איהם גענומען ציטערען...

— אַ נאַרישקייט: אַביסיל בראָנפֿען גענדאַרפט נעהמען פריהער פֿון מוטה וועגען, פֿון שטאַרקייט וועגען, — פֿליהט איהם דורך אַ געדאַנק אין מה...

— פֿע, מאוס, נח! — גיט ער מיט אַמאָל אַ זאָג זיך זעלבסט:— דו זאָלסט ביי זיך אַראָבפּאַלען!...

ער גיט אַ צופּ ביי דער טהיר און לויפט אַריין אין שטוב, און גלייך אַהין אין זאַל אַריין, און בלייבט שטעהן ווי אַ איינגעגראָבענער. פֿון דער גאַס און הויז האָט איהם די פֿול ליכטיגקייט געגעבען ווי אַ שמיץ איבער די אויגען, און ער איז ווי פֿערבלענדעט געוואָרען.

און ביי שלמה דעם נגיד אין זאַל איז טאַקי געווען "אוֹרָה וְשִׂמְחָה", אי ליכטיג אי פֿרעהליך. אַ גרויסער בליטץ־לאַמפּ, וואָס האָט פֿונאַנדער געגאָסען פֿיעל ליכטיגקייט איבער'ן גאַנצען זאַל, איז אַראָבגעהאַנגען פֿון מיטען דער סטעליע איבער אַ גרויסען טיש, וועלכער איז געווען בעשטעלט מיט גלעזער, פֿלעשער וויין און פֿערבייסען. דער גאַנצער טיש אַרום איז געווען בעזעצט מיט געסט. ער, דער בעל־הבית אַליין, איז געזעסען אויבען־אָן און האָט עפּיס דערצעהלט, אַלע זענען געווען ווי פֿעראינטערעסי'רט און מען האָט זיך צוגעהערט, אָבער נח, מיט זיין פלוצימדיגען אַריינקומען, האָט איהם איבערגעריסען אין זיין ערצעהלונג, און ער מיט אַלע זיינע געסט האָבען זיך שטאַרק גייגעריג און פֿערוואונדערט פֿערקוקט אויף נח'ן.

— וואָס איז מיט אייך, ר' נח?—האָט אַ פרעג געטהון שמואליק, שלמה'ס אַ יונגער פריקאַשציק, וואָס איז געגאַנגען דאמאלס רופֿען נה'ן דעם וועלפֿענעם פּוטער פֿערריכטען.

נח האָט זיך עפּיס אַזוי ווי אויפֿגעחאַפּט. ער האָט אויפֿגעהויבען זיינע אויגען, ער האָט זיך עפּיס אין גאַנצען אַזוי ווי אויסגעצויגען, אַזוי ווי אויסגעגלייכט, און האָט גענומען וואַרפֿען שרעקליכע בליקען אין שלמה'ס זייט.

אין זאַל איז געוואָרען טיעף שטיל...

— אַ נדבה האָב איך ביי אייך געבעטען?!.. האָט נח אויסגעשריען מיט אַ ציטערדיג קול און האָט אַ טריט געטהון נעהנטער צום טיש: — אז איך בין אַ שניידער, בין איך קיין מענש ניט... האָט איהר דאָס רעכט מיר... מיר אָנטהון בזיונות!.. איך וויים ניט וועמעס גראָשען איז כשר'ער — מיינער צי אייערער... און אַ נדבה קען איך נאָך אייך געבען!..

און רעדענדיג עס, האָט ער אַרויסגעחאַפּט פֿון קעשענע עטליכע קופּערנע מטבעות און האָט זיי געגעבען אַ שמיין איבער'ן טיש, איבער די גלעזער און פֿלעשער, אז אַלע וואָס זענען געזעסען, האָבען זיך אַ וואַרף געטהון אַרונטער.

— דז—ז—ז—זן! — האָט אַ קלונג געטהון שטאַרק איבערן זאַל, אַ קלונגעריי פֿון גלעזער און פֿלעשער, און שטיקליך גלאָז האָבען זיך צושפּריצט און צופֿליגען איבער אַלע זייטען...

אַ געטומעל, אַ רעש האָט זיך אויפֿגעהויבען אין זאַל, מען האָט גענומען שפּרינגען פֿון די ערטער, עס איז געוואָרען אַ גערודעריי מיט די שטוהלען, "וואָס איז דאָס? וואָס איז דאָס?", — האָט זיך געהערט שרייען, — "אַ סקאַנדאַל! אַ משוגע'נער! בינדען!.." און אַז מען האָט זיך אַביסיל בערוהיגט, איז שוין אָבער דער רוהע־פֿערשטערער דאָ לאַנג נישט געווען...

מ. ערליך.

אַנ'אוצר...

(מאָנאָלאָג)

— אודאי, אַנ־אוצר! כ'זעה דאָך: אַ'נ־אוצר! ער שטעהט און וואַרט...

— אָבער ער רוקט זיך שוין צוריק: ער וויל שוין ניט ווערען... אַי, טאַטינקע, האַפּ איהם אַריין — אַ'נ־אוצר דאַרף מען אַריינחאַפּען!... מיט'ן שטיוועל טרעף, וועט ער זיך צושיטען... נו, גיכער שוין!... אַ גרויסער קונץ עפּיס: מען חאַפּט אַראָב אַ שטיוועל פֿון אַ פֿוס, מען וואַרפט און — געטראָפֿען! — אין שפּיץ אַפילו טרעפֿען — אַי, אַי, אַ קונץ עפּיס?!... מען טרעפט... ס'גדויערט נישט...

— האַ? איהר זעהט שוין? ער שאָקעלט זיך, ער רייצט זיך שוין, ער זאָגט: "איהר טרעפט ניט? — ניט? געה איך גאָר אַוועק... פֿערשווינד איך..." זעה, מאַמינקע, וואַרף דו! וואַרט ניט אויפ'ן טאַטען... נאַ, חאַפּ מיין היטיל און וואַרף... ניין! אַ היטיל איז גאָר נישט: ס'וועט איהם ניט ריהרען... אַ־האַ, אַ'נ־אוצר איז גאַנץ שטאַרק, זעהר שטאַרק!..

— ששש... "שאַ" זאָל זיין... רעדט נישט, שאַ! ער האָט זיך ווידער צונעשטעלט... אָט קוקט ער זיך אום, ער הערט זיך עפּיס צו.. שאַ־אַ!... מאַמינקע, קום, מאַמינקע, צו מיר, — נור שטילינקע טריטעליך, מאַמינקע. — מיינעם אַ שטיוויל האַפּ פֿון מיר אַראָב, — ניין, דעם רעכטען טאַקי: דער רעכטער שטיוועל איז נאָך גאַנץ און מיט דער פּאַדקאָווע נאָך אויך — אוך, ס'אַראַ נויטקייט! מאַמינקע! מאַמינקע! — חאַפּ און וואַרף!... גיכער, גיכער!...

— ע־עה! מאַמינקע, דו קוק ניט אויף מיר אַזוי, האַלט מיר ניט פֿאַר'ן האַנד, דו האָב קיין מורא ניט, וואָס ער איז אין סאָלדאַטסקע קליידער מיט אַ מעשענעם היטיל אויפ'ן קאָפּף — דאָס דאַכט זיך נור אויס אַזוי... אָט, פּרוף: טרעף נור, מאַמינקע — צושיט ער זיך שוין אויף פיצעליך... און דאָס זענען שטיקער גאָלד — גאָלד! יעדעס שטיק — אַ גאַנצער אוצר; יעדער אוצר — טויזענד מיליאָן — "קאַממיליאָן"!...

= א־אַך!

. . . .

— פיהר מיט "זיי" עפּיס אויס!... אָט האָט זיך דער אוצר ניט דערוואַרט, ביז איהר וועט זיך אויסשלאָפען... ער דאַרף זיך ביי אייך בעטען, וואָס? אָט איז ער שוין ניטאַ!..

— אַ־האַ, נאָך אַנ'אוצר דאַרף מען זיך יאָגען אַפילו!... און אַריינחאַפּען... אַז מען דערזעהט איהם נור, איז דאָס שוין אַ גליק! מען דאַרף גלייך חאַפּען אַ האַלץ, אַ האַמער, אַ שטיוועל, אַ לייכטער און אין שפּיץ דוקא טרעפֿען — דאָס איז שוין קיין קונץ ניט — און עס איז שוין פֿערטיג! עס וועט זיך שיטען און שיטען, אַ גאַנצע שטוב, פֿון פּאָדלאָגע ביז דער סטעליע אַרויף וועט זיך שוין אָנשיטען גאָלד, און זילבער, און קופּער, טויזענדמיליאָן, "קאַמיליאָן" מאָל...

— נאַ־אַנים! — מיין טאַטען ווילט זיך דוקא זיין אַ קבצן, ווינטער אַ האָליץ־העקער און זומער איין ערד־גרעבער, אַרומגעהן אָהן שטיוועל, אין צעריסענע שמאַטעס, האָרעווען און פֿינסטערען... און די

מאַמע זאָל איהם שעלטען... אַ דאַס דאַרף ער... און איין אוצר'ל דאַרף ער גאַר ניט... אויף וואָס דאַרף ער עס?... איהם איז אָהן איין אוצר אויך גוט... אָבער מיר? מיר איז טאַקע אָהן אַנ'אוצר ניט גוט...

אונזער בעל-הבית האָט נור איין הויפּעלע מיט הייזער, איין מעהל-קראָם און איין בהמה'לע, — אַ יוננע נאָך, אַ שוואַרצינקע מיט אַ צושפּאָלטענעם האָרן אַפילו — זאָל איך אַזוי לעבען! — חנ'ט ער זיך שוין אויך: אַ גאַנצער פּריץ איז ער!.. ביי איהם איז אַזאַ רויטער קאַרק, אַ דיקער בויך, ווייסע הענד און שענע קליידער, און בייזע אויגען — מוז איך דאָך פאַר איהם ציטערן!.. איך שפּיעל אויפ'ן הויף: כ'וויל אַ קוק טהון דעם צושפּאָלטענעם האָרן ביי זיין בהמה'לע, און פּלוצלינג אָבער געהט ער אָן, אַנטלויף איך שוין וואו פּעפּער וואַקסט... כ'בעהאַלט זיך גיכער הינטער די האָליץ אין אַ ווינקעלע... פאַר וואָס? וואָס שרעק איך זיך אַזוי?.. ווייל מיין טאַטע קאָן דאָך ניט מאַכען אַזאַ "פּאַראַד", ווי ער... מיין טאַטע האָט גאָר אַ מאַגער האַלז, קויטהיגע, גראָבע, שוואַרצע הענד מיט מאַזאָליעס און געהט אַרום צוריסען... מוז איך אַנטלויפען!.. — אָבער אַנ'אוצר!.. וואָס אַרט דיך, אַז דו וואָלסט האָבען דעם אוצר? — אַ גאַנצען אוצר — ער שפּיעלט זיך עפּיס! אַנ'אוצר איז דאָך שוין "קאַמיליאָן" הויפּעליך מיט הייזער, מיט קאַמיליאָן קראָמען מיט מעהל, מיט קאַמיליאָן בהמה'ליך... האַ, וואָלסט דו שוין ווערען דאַמאָלס אַ ווייסער, אַ שענער, אַ רייכער — אויך אַ פּריץ! אפשר ניט בעסער, ווי ערד גראָבען?!.

— "זהונעלע"... וואָס: "זהינעלע"?.. וואָס, מאַמעלע, וואָס גלעטסט דו מיר מיט'ן האַנד מיין שטערען?.. דו מיינסט: דער קאָפּ טהוט מיר וועה... אָבער איך זעה דאָך, אַז די הענד דיינע זענען פול מיט טייג פון די דויזעס, וואָס דו קנעטסט... דו ביזט אַזוי פערנומען מיט די דויזעס קנעטען ביי היים דעם בעקער, אַז אַפילו נעכטיגען קומסט דו ניט אָפּט אַהיים... יאַ, אַ לעבען איז עס, אַז דו ביסט שטענדיג אין טייג און אין מעהל, פערשטויבט און פערשמוצט... דו זאָגסט אַליין, אַז דו ביסט שוין קראַנק געוואָרען, האָרעוועדיג; — איך וויים אויך, אַז דאָס איז אַנ'אֶמת... דו דאַרפסט דאָך אָבער דער "פּלאָימע" די מיילער פערשטאָפּען, האָרעוועסט דו, און דו שרייסט, דו שילסט אונז אַלעמען, דו הרג'סט, קנייפּסט, עס טהוט אַזוי וועה..., פאַר יעדעס שטיקעלע ברויט קנייפּסט דו זיך אַזוי... וואָס זענען מיר שולדיג? דו, מאַמינקע, ביסט אויך ניט שולדיג... אָבער היינט?!. אַז דער אוצר איז שוין אין שטוב געקומען, — חאַפּט מען שוין גיכער... איז: ניין! מען חנ'ט זיך נאָך און מען מאַכט שהיות... ווילט איהר ניט, דאַרף מען ניט: איז דער אוצר אַוועק... ע ר וועט קריגען אויף זיך בעלנים!..

— יאָ, מיט'ן אוצר, מאַמינקע, וואָלסט שוין גאָר אַ מלכה ווערען! אַ קליינינקייט, ס'האָט שוין דאַמאָלס אַ ווערטה אַ מאַנעלע ברויט, אַז מען זאָל דערפאַר קנייפּען, וואָרט אַקאָרשט! דאַמאָלס קאָן מען שוין "מאָהל-צייטען" אַפילו מאַכען... און מען דאַרף שוין קיין דויזעס ביי פרעמדע ניט קנעטען; — דו וואָלסט שוין, מאַמינקע, אַליין האָבען "יונגפרויען", וואָס זאָלען דיך צופוצען, שמירען מיט די "לייטערונגען פון די נָשים", מיט גוטע זייף און בשָמים, פון וואָס אַ לייב ווערט אַזוי קלאָר און שען... ווי ביי אסתר המלכה... דאַמאָלס טאַקי!.. מען זאָל דאָס דורכלאָזען אַנ'אוצר — אַ גאַנצען אוצר.. ער קומט אַהער אין שטוב, לְכַתְּחִילָה אַהער — לאָזט מען איהם דאָס אַרויס!...

— ניטאָ קיין אוצרות?.. יאָ, איהר זאָגט, אַז היינט זענען שוין קיין אוצרות ניטאָ? ווער האָט עס מיך איינגערעדט? — שאַ, און אֲחַשְׁוֵרוֹש? און זיינע טויזענד מיט אַכציג אוצרות — דאָס איז גאָר נישט? פאַר וואָס האָט זיין "מאָהל-צייט" געדויע־ט הונדע־ט און אַכציג טעג? ווייל ער האָט געוויזען פאַר די געסט דעם "כבוד פון זיין רייכקייט", זיינע אוצרות האָט אחשורוש געוויזען... טויזענד מיט אַכציג אוצרות האָט ער געהאַט!... יעדען טאָג האָט ער נור זעכס אוצרות געוויזען, מעהר נישט, ווי זעכס אַ טאָג, — האָט עס הונדערט מיט אַכציג טעג געדויערט!.. אַט איז שוין אייך אוצרות!.. אונזער רבי איז — אָהאָ! — נאָך ווי אַ לַמְדָן!.. חאָטש אַ תַּלמוד-תּוֹרה'שקער מלמד, חאָטש אַ הינקעדיגער איז ער, אָבער ווייסען עפּיס, ווייס ער בעסער פון די בעל-הבתישע מלמדים... איהר וואָלט נור היינט הערען זיין "אויס־ער" אין דער מגילה! — טאָקי אַ חיות געוועזן!... אַי, וויפיעל אוצרות ס'איז פאַרהאַן!.. פון אַנ'אוצר טאָר מען אַפילו ניט לאַכען... אַז יוסקע, שלמה דעם שוסטער'ס יונגיל האָט געפרעגט: "רבי, ווי געהט אום אַנ'אוצר — אין שטיוועל, צי אין קאַמאַשען?" — "דו לאַכסט?!" האָט זיך דער רבי צובייזערט און האָט איהם שוין גוט מְכַבֵּד געוועזן... דער רבי זאָגט, אַז אין דער ערד זענען נאָך בעהאַלטען יוסף'ס אוצרות, און נאָך... אַמאָל — זאָגט דער רבי, חאַפּט זיך אַריין אַנ'אוצר צו וועמען אין שטוב, גאָר אוננעריכטערהייט... ער קומט אַ פערשטעלטער — מען זאָל איהם ניט אַזוי גיך דערקאָנען, אָבער מען דאַרף זיך "חאַפּען", אַז דאָס איז ע ר, אַ וואַרף טהון מיט עפּיס און צוברעכען איהם — און גאָר... מעהר דאַרף מען שוין גאָר נישט טהון.. נור דאָס גאָלד נאָכדעם צונויפקלויבען... — נ־נו?!

. . . .

— לאָז מיך, מאַמע, — וואָס טאַפּסט דו מיר דעם בויך?.. צי איז מיר ניט דאָס בייכעלע? מיר איז גאָר ניט דאָס בייכעלע... כ'האָב זיך היינט ניט איבערגעגעסען ... דו, מאַמינקע, ווייסט אויך, אַז איך האָב זיך היינט ניט איבערגעגעסען... דאַכט זיך, געהענדיג אין חדר היינט אין דער פריה, בין איך צו דיר צום בעקער אַריין בעטען אָנביי־סען, — וואָס האָסט דו מיר אָבער געגעבען?.. איך געדיינק גוט: דערוויסט האָב איך דיך, מיט איין האַנד האָסט דו געזיפּט, מיט דער צווייטער געקנאָטען אַ קליין דויזקעלע — ס'איז אַ פָּנִים "אַ ספּעשקע" געוועזן: איז דאָך דיר ניט גוט אויפ'ן האַרץ געוועזן... דאָ בין איך נאָך אַריין — "מאַמע — זאָג איך — גיב מיר עפּיס מיט אין חדר"... — "געבען דיר? — האָסט דו אָנגעהויבען שרייען, איך האָב שוין ניט וואָס צו געבען אייך... איהר האָט מיך שוין אויסגעזויגען און אויסגעצאַפּט..."

— שטעה איך שוין און שווייג...

— און דו שיסט אויף מיר מיט רייד: "איין עֶבֶד־כְּנַעֲנִי — זאָגסט דו: וועט דאָך אויך אַזוינע עבודות־פ־ך ניט טהון: מיט איין האַנד קנעטען, מיט אַ צווייטער זיפּען — זאָל אייך אַלעמען זיפּען אין האַרץ און אין מֹח, רבש"ע!.. וואָס? — כ'האָב די "פּלאָימע" אויף זיך, אָנגרייטען פאַר זיי ברויט..."

שטעה איך שוין גאָר און שווייג...

— וואָס שטעהסט דו דאָ, בלוטזויגער מייגער, און שטעכסט מיר אין האַרץ מיט דיין שטעהן — אין קאָפּ זאָל דיר אַזוי שטעכען!..

— איך געה אין חדר — זאָג איך.

— געה און ווער נעהרג'ט און קום ניט צוריק, הלואי!...

— דאַרף איך דאָך אָבער מיט זיך עפּיס נעהמען... אויף אַ גאַנצען טאָג...

— חאָטש אויף אייביג קאָן איך דיר געבען, אויף אייביג, מיין רַחמנות־פּנימ'ל: מיין שטעכעניש אין קאָפּ, מיין ברעכעניש אין די ביינער און מיינע וואונדען אין האַרץ — דיר ...נאַ, נאַ, נאַ !..

און מיט ביידע קולאַקעס האָסט די מיך גענומען קלאַפּען...

אָט מיט דעם בין איך אין חדר אַוועק.. קאָן מען זיך שוין מיט דעם איבערעסען ?...

היינט וואס דיר בייכעלע ?.. דו מיינסט אפשר, אז איך האָב ניט געוואָלט עסען ?.. ביז מיטאג האב איך טאַקע געהלש'ט עסען, דאָס האַרץ איז מיר אַרויסגעפּאַלען.. עפּיס מאדנע איז מיר געווען, זעהר אומעטיג.. אין קאָפּ, ווי אַ שווינרעל.. אין בויך—בורר, בורר.. ביז מיטאג.. אָבער מיטאג צייט, אז אַלע זענען אַוועק עסען, נור איך און נאך צוויי זענען דאַ געבליבען, האָבען מיר אויפ'ן הויף אין „חאַ־פינקעס" געשפּיעלט, אויפ'ן אייז געגליטששט זיך--די ערשטע צוויי מאָל בין איך געפּאַלען.. נאָכדעם אָבער איז עס שוין אַוועק.. פּרעהליך געוואָרען -— גאַר פּרעהליך !.. נאָכדעם האט דער רבי אין חדר אַריינ־גערופען, די מגילה לערנען.. די הרובע האָט זיך געהויצט.. נאך מיטאג איז אין חדר אַלע מאָל פּרעהליכער.. און דער רבי האט „אויסגע־רעדט„ מיט די אוצרות !.. אַלע זענען פּרעהליך געוואָרען.. אונזער כתה האָט שותפות געמאַכט, געבאַקט קאַרטאָפּעל אין הרובע און צוטהיילט אַלעמען, אפילו די וואָס האבען ניט געהאט אייגענע.. נאָכדעם האָ־בען מיר זיך גענוצט חזר'ן דעם אויסרעד מיט די אוצרות — איך האב מיט אַלעמען איינגעחזר'ט, שלומ'קע נחומ'ס האט מיר אַ„שלח־מנה" פאַר אַ גראָשען געקויפט, ווייל איך האָב איהם געהאָלפען אין דעם „אויסרעדען".. איך ווייס טאַקע דעם אויסרעד בעסער פון אַלעמען,— ס'ארט אייך, פרעגט.. אדרבה פרעגט.. איך האב טאַקע גיט צוגעהערט פון רבי'ן, מיר איז געפעלען געוואָרען דער אויסרעד, האב איך דאָס פאַרגעדענקט.. און עסען גאָר פערגעסען.. ווי צוואַנציג מאָל שוין גע־געסען.. נאָר ניט דערמאַנט זיך אויף דעם.. אי־אי־אי..

— ניין, מאַמינקע, איך וועל ניט שלאָפען. דו בעט מיך ניט: איך זאָל איינשלאָפען —

מאַמינקע, איך קאָן ניט,— כ'וועל היינט די גאַנצע נאַכט ניט שלאָפען..

זעהסט דאך: איך בין נור אַהיימגעקומען פון חדר, איז מיר עפּיס אומעטיג געוואָרען.. ס'איז נאָך קיינער ניט געווען, פינסטער, ברויט זוך איך — אויך ניטאַ; הויב איך אָן צו ווען שלאָפען, „אויפ'ן נאַז" פאַל איך.. האָב איך זיך צוגעלעגט; נאַר באַלד האָב איך זיך אויפגעכאַפּט: איך הער אין שלאָף, אַז ע ר גנבה'ט זיך שוין אַהער אַריין.. שטילינקע טריט מאַכט ער, „שטילינקע" רעדט ער מיט אַ דיי־נענקין קול'כיל: „איך בין דאָ.. דער אוצר.. כ'בין געקומען.." עפען איך די אויגען עטוואָס אין טשיקעווע איהם, אויך בגנבה, ער זאָל מיך ניט זעהן און זאָל ניט אַנטלויפען.. און..

— מאַמינקע! גוואַלד. מאַמינקע, לאָז מיך צו רוה: איך האָב קיין „טשאַר" ניט, כ'האָב קיין היטץ ניט: ס'איז איין אוצר. ווי אַלע אוצרות.. וואָס גלויבט איהר ניט ?.. שוין געוואָהנט אַ פּנים צו קבצנות, אָבער קרעכטשע ניט, מאַמינקע, זיפץ ניט, דו ווילסט איך זאָל שלאָ־פען ? ניט ! איך מאַך צו די אויגען, זעה, איך שלאָף שוין ! זיפץ אָבער ניט, מאַמינקע: מיך פערדריסט דאָך אויף דיר..

— ווער איז דאָ, האַ ? מאַ־מע, דו ביסט דאָ ? דו זעהסט איהם ?.. ער איז ווידער דאָ.. איך הער, ווי ער געהט דאָ אַרום, ער „שוועבט", מאַמע, ניט ער געהט, ער פליהט פאַמעליך.. דו זעהסט איהם, מאַמינקע ? איך וויל עפענען די אויגען, מאַמע, איך וויל איהם זעהן.. אָט איז ער דאָך אויפ'ן טיש !.. טאַ־טע ! דער אוצר !.. גיכער, גיכער, טאַטע, וואַרף !.. אויפ'ן בעט אַרויפגעשפּרונגען־נ־נו !..

ער שפּרינגט שוין אַראָב, אָט וועט ער נאָך ניט ווערען—אַי, אַי־גיכער !.. שאַ, גוט: ער פערפּלאָנטעט זיך אין די שטריק אַרום די פיסליך פון בעט־מאַמע, וואַרט נישט.. ציעל זיך, און שפּיץ נור טרעף !.. אַי, נישט !.. ער קריכט שוין אַרויס.. האַפּט איהם: איבער'ן חדר לויפט ער, ער פליהט אַרויף, אויפ'ן סטעליע.. אויסגעצויגען זיך האט ער.. קיינער וואַרפט ניט ?.. איהר ווילט ניט קיין אוצר ?.. ווידער איפ'ן פאָדלאגע.. מיט די הענד האַפּט, נאַראָנים !.. פאַר אַחשורש'ן האט איהר מורא ? דאָס איז דאך ניט זיין אוצר.. איך וועל טרעפען —איך.. נישט־קשה.. אין וואַרף.. ווער האַלט עס מיך צו ?.. לאָזט מיך אָב, געוואַלד !.. לאָזט מיך !.. געוואַלד !..

ליפמאַן לעווין.

נ ד ב ו ת:

פיר דעם יודישען נאַציאָנאַל־פאָנד:

הרש"י זכס ובנו ה' אלברט זכס ברווינסק לאות ברכה להר"א קאפלאן בווארשא ליום חתונת בתו, נדבו שתי פעמים ח"י זהובים	5,40 ר'.
הרל' סליצאן לאות ברכה להר' אליעזר קאפלאן ליום חתונת בתי נדב	„ 3,—
ה' אברהם שקאלניק נעמיראוו גראטולירט ה' אברהם שווארץ אין שדה לבן צו זיין האכצייט און שיקט אנשטאט איין טעלעגראמע	50
ה' זאכס און זיפערמאן, רינא, האָבען געוואָטען צווישען זיך לטובת הנאַציאָנאלפאָנד אין	50
הר' פעלדמאן בזיטאמיר ביום הכנים את בנו בבש"א וקרא שמו בישראל יעקב נדב	50
בס"ה	9,90 ר'.

אין ק ר א ק ו י: פעראיין „השחר" געזאמעלט	2,46 קר
ד"ר סיראָם „	„ 1
ה' בערקאוויטש „	— 40
צוזאמען	3,86 קר'.

צוזאמען מיט פריהערדיגע 34,22 רו"כ; 17,67 קראָנען.

אנמערקונג אין דער פאָריגער נומער איז געווען בטעות אויסגעווי־זען 11,81; עס דארף זיין 13,81 קראָנען.

Verlag „Achiasaf". Verantwortlicher Redacteur M. Berkowicz. Herausgeber, u. Buchdrucker Josef Fischer, Krakau.

צו אונזערע געעהרטע אבאנענטען!

מיר געפינען פיר נייטהיג צו דערמאנען אונזערע יעהרליכע אבאנענטען וועלכע האבען אויסגעשריעבען דעם „יוד" אויף אויסצוצאהלען אין ראטען, אז מיט דער קומענדער נומער 13 ענדיגט זיך זייער אבאנעמענט און זיי דארפען גלייך צושיקען

די צווייטע ראטע — 2 רובל

און די וועלכע האבע אויסגעשריעבען דעם „יוד" צוזאמען מיט דעם זשורנאל „די יודישע פאמיליע" און האבען פיר דעם זשורנאל מעהר נישט איינגעצאהלט ווי די ערשטע 75 קאפ. — האבען אויסער די 2 רובל פיר דעם „יוד", אויך צוצושיקען פיר דעם זשורנאל

די לעצטע ראטע – 75 ק. (צוזאמען 2.75 ר.)

דאביי בעמערקען מיר, אז די וועלכע האבען אונז איינגעצאהלט אויף דעם „יוד" 2.50 אדער 3 רובל — מהען צושיקען די איבריגע צו דער צווייטער ראטע דאס הייסט: 1.50 אדער 1 רובל, ווייל זיי זענען ביי אונז פערשריעבען אלס יעהרליכע אבאנענטען וועלכע האבען נור איינגעצאהלט די ערשטע ראטע, און פון זייער צושיקען דאס איבריגע געלד הענגט אב דאס וועיטער שיקען פון בלאט. אויך די אבאנענטען וועלכע האבען אויף דעם זשורנאל „די יודישע פאמיליע" געשיקט מעהר אדער וועניגער ווי 75 ק. — מוזען יעצט צושיקען די איבריגע צו 1.50 ר., מיט פארטא.

און מיר בעטען זעהר אונזערע געעהרטע אבאנענטען צוצושיקען די ראטעס אוננעזאמט אום אונז די מעגליכקייט צו געבען וויטער צו שיקען די צייטונג מיט דעם זשורנאל פינקטליך, אין דער צייט.

☞ מיר זענען אויך מודיע אז נייע אבאנענטען ווי אויך אלטע, יעהרליכע, וועלכע ווילען יעצט אריינשיקען די צווייטע ראטע און זיי האבען ביי דער ערשטע ראטע דעם זשורנאל „די יודישע פאמיליע" נישט אבאנירט — האבען דאס רעכט אריינצושיקען נור 1 רובל (פיר פארטא בעזונדערס 50 קאפ.) אויף צו בעקומען דעם מאנאטליכען זשורנאל

„די יודישע פאמיליע"

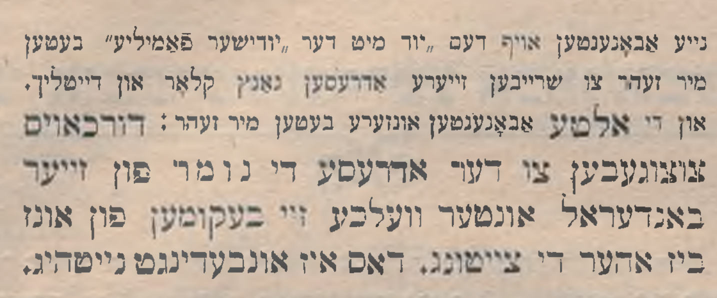
יעדעם מאנאט א העפט.

און אויך וייל פיעלע פ־עגען אונז אן צי האבען זיי היינטיגס יאהר דאס רעכט אויסצושרייבען די

4 טהייל „וועלטגעשיכטע"

צום בילינגען פרייז פון 1 רובל (מיט פארטא 1.50) ערקלערען מיר אז מיר זענען בערייט אויך היינטיגס יאהר אונזערע אבאנענטען צו געבען די 4 טהייל „וועלטגעשיכטע" צום בילינגען פרייז און די וואס ווילען יעצט אריינשיקען 1.50 רובל ווילען בעקומען אין מאנאט מאי 2 בענדער און אין מאנאט אוגוסט 2 בענדער.

נייע אבאָנענטען אויף דעם „יוד מיט דער „יודישער פֿאַמיליע“ בעטען מיר זעהר צו שרייבען זייערע אדרעסען גאַנץ קלאָר און דייטליך.
און די **אלטע** אבאָנענטען אונזערע בעטען מיר זעהר: **דורכאויס צוצוגעבען צו דער אדרעסע די נומר פֿון זייער באַנדעראָל אונטער וועלכע זיי בעקומען פֿון אונז ביז אהער די צייטונג. דאס איז אונבעדינגט נייטהיג.**

„דער יוד“

וועט זיך אויך ווייטער מיט דערזעלבער איבערגעבענהייט און ליעבע צום יודישען פֿאָלק פֿערנעהמען מיט אַלע פֿראַגען און ענינים וועלכע קענען איהם, דעם פֿאָלק, נוטצען ברענגען אין זיין טעגליכען לעבען.

אויסער אלע בעוואוסטע אבטהיילונגען אין דעם „יוד“, וועלכע ווערען בעאַרבייטעט דורך די בעסטע און בעליעבטעסטע יודישע שרייבער האָט די רעדאַקציאָן פֿון „יוד“ אום נאָך מעהר דעם יודישען פֿאָלק צו נוטצען, פֿון די לעצטע נומערן אָן איינגעפֿיהרט איין ספעציעלע אבטהיילונג פֿיר

טעכנישע ידיעות,

ידיעות וועלכע קענען נוטצען ברענגען יעדען און איבערהויפט דעם **יודישען בעל־מלאכה** וועלכער נייטהיגט זיך נעווים אין דעם זעהר.

אונזער רעדאַקציאָן נעהמט זיך אונטער יעדען בעל־מלאכה, יעדען פֿאַכמאַן, וועלכער וועט זיך ווענדען צו איהר מיט וועלכע עס איז פֿראגע וואָס געהער צו דיזער אבטהיילונג — ווי ווייט מעגליך קלאָרע ענטפֿער צוצושטעלען וועלכע וועלען לערנען און ראטהען, די ענטפֿער׳ס וועלען געגעבען ווערען פֿון ספעציאַליסטען: איניזינערען, חעמיקער, טעכניקער או״וו.

נאָר מוזען די פֿראַגען קורץ און גאַנץ קלאָר געשטעלט ווערען דורך איין ריינער, לעזבאַרער האַנדשריפֿט, און יעדע פֿראַגע דאַרף אויף זיך טראַגען דעם אויפֿשריפֿט „טעכניק“.

איבערהויפט ווי די רעדאַקציאָן פֿון „יוד“ פֿון איהרער זייטע אזוי אויך די אדמיניסטראַציאָן פֿון איהרער — גיעבע זיך מיהע דעם לעזער, דעם אבאָנענט, ווי מעגליך צופֿריעדען צו שטעלען און האָפֿען דאַדורך אויף זיין מיטהילף, אויף זיי מיטווירקען דעם „יוד“ ווי ווייט מעגליך צו פֿערברייטען.

אבאנאמענט־פרייז פון יוד:

יעהרליך 5 ר׳ (מיט דעם זשורנאל „די יודישע פֿאַמיליע“ 6.50 רובל) האַלביעהרליך 3 רובל, פֿירטעליעהרליך 1.50 ר. — יעהרליכע אבאָנענטען קענען אויך אויסצאָהלען די 5 רובל (אָדער די 6.50 רובל) אין ראַטעס: ביים אבאָנירען 2 רובל (אָדער 2.75 רובל), דען 1 אַפּריל 2 רובל (אָדער 2.75 רובל) און דען 1 אַווגוסט — 1 רובל.

עס ווערט אויך אנגענומען אבאנעמענט אויף דעם „יוד“ פון 1 אפריל ביז ענדע יאהר צום פרייז פון 4 רובל (מיט דעם זשורנאל „די יודישע פאמיליע“ 5.50 רובל). אויף אויסצוצאָהלען אין 2 מאָהל: ביים אבאָנירען און דען 1 אוגוסט.

די אדרעסע: Издательство „Ахіасафъ“, Варшава. — Verlag „Achiasaf“, Warschau.

פערזענליך טוואַרדאַ נומר 6. — אבטהיילונג: נאַלעווקי, איוואַנאָוו׳ס באזאַר.

די אדמיניסטראציאן „דער יוד“.

בריעפקאסטען דער אדמיניסטראציאן.

ה' ישראל ז—סקי באלאכאלי און א' גאלדענט' — פאלעשטי: די אָנ־הייבען פון „חשמונאים“ מיט די „קליינע מענשעליך“ האבען מיר נאר געשיקט צו די נייע אבאָנענטען ווייל די אלטע האָבען דאָך דאס געלעזען אין די נומערן פון פאָריגעם יאהר.

אבאָנענט 3968 און ה' זארכין — ווילנא: די אדרעסע פון דער בוקארעשטער צייטונג ווייסען מיר נישט.

ה' ד"ר מ. א. ראסטאוו: די אָנגעפרעגטע אדרעסע איז: ש. פ. ר—ין מוראנאווסקאיא 25.

ה' בערמאן — ליבוי: וועגען דער פעהלענדער נומר ביטע זיך צו זוענדען אַן דער רעדאַקציא „Die Welt“ וויען, טירקענשטראַסע 9. — פיר דעם זשורנאַל „די יודישע פאמיליע“ ביטע בעזונדער געלד צו שיקען.

ל„אגדה הציונית“ — מסטיסלאוול: פיר דעם „השלח“ נאָך 1 ר'; פיר דעם „יוד“ מיט דעם זשורנאל נאָך 4 ר'. —

אבאָנענטען נו' 3655 — נאוואסעליצא; 2030 — יעדינצי, יק' — סעדליעץ א"א: יעדע נומר וועלכע אייך פעהלט איז דא צו קויפען צו 10 ק' אַ נומר, אויך יעדעס העפט „פאַמיליע“ צו 30 ק'; קיין דאפעלטע קענען מיר דאך נישט שיקען.

אבאנענט נו' 2716 — בעלהאטאוו: מיר האבען זיכער געשיקט.

ה' מ' בלעכמאן — שאבא: ביטע פיר דעם זשורנאל בעזונדער געלד צו שיקען צוזאמען מיט דער צווייטע ראטע.

אבאנענט נו' 4522 — אדעסא: די צוגאַבען האָבען מיר אייך ארויס־געשיקט; וועגען דער „געשיכטע“ זאל שרייבען אייער אגענט וועלען מיר ארויסשיקען. —

אַבאָנענט נו' 2162 — שפאלא: דער פרייז פון דער „פאמיליענ־ביבליאָטהעק“ ריבקינ'ס איז ווי עס איז אנאנסירט אין „יוד“: דער פרייז פון דעם יאהרגאנג „יוד“ וועלכען איהר פרעגט אַן איז — 3 ר'. —

ה' דיאכטאר — ראזדעלני: מיט אייער משונה'דיגער טענה ווענדעט זיך צו דער רעדאקציא אין פעטערבורג וואו די צייטונג ערשיינט; מיר קענען נישט „אויפקוקען“ דאהיע עס זאל אייך פון דארטען ח"ו אמאָל קיין נומר נישט פערלארען געהן.

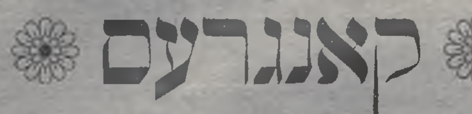
ה' וו. מאוויש' — ביאליסטאק: די „פאָלקסגעשיכטע“ פאר די אַבאנענטען פון „יוד“ קאָסט 1,80 ר' אהן פארטא. —

אגדת „דורשי ציון“ פאלאצק: א) פון „תולדות היהודים“ איז דא 4 טהייל; פרייז 2,25 ר'. ב) די ביכער וועלען ערשיינען נאר אין דייטשער שפראַך; זיך צו ווענדען אַן די אדרעסע: קאלוואריי עט קאמפ. בערלין פיר ה' בערטהאלד פייוועל.

ה' י. פ—ן ווענדען: מיט אייער אויסרעכענען אנ'ערך פון 25 נייע־העברעאישע ווערטער וועלכע איהר פערשטעהט ניכט, און בעטען מיר זאלען אייך פון יעדעס וואָרט „ביי'ן זייט“ שרייבען די בעדייטונג, ווייסען מיר נישט צי איהר מיינט דאס ערנסט אדער אין שפאס, דען פאר ערנסט איז דאס אַביסיל צו נאאיוו און פאר איין שפאס — איז דא צו ווייניג וויטץ... נאָר ווייל איהר שיקט אונז א „7 קאָפעקענע מארקע“ זענען מיר דאָך שוין אייך מחויב צו „לערנען“ — ראטהען מיר אייך דעריבער צו קויפען דעם „מלון של כיס“ וועט איהר וואהרשיינליך אלע אנגעפרעגטע ווערטער געפינען.

פרייז: 100 שט.—60 ק.; 25 שט.—15 ק.; 10 שט. **6** ק.: 5 שטיק — 3 קאפ.

קאנגרעס

זאעבען ערשיענען אים גראססען פארמאט

פארטרעפליך צוזאמענגעשטעלט

איינע נייע זארטע פאפיראסען פון טאבאקען האהעס קוואליטעט אין ווייסע הילזען פאס עכטען פ־אנצעזישען פאפיער ריז שענער זויבערער אויסארבייטונג, מעסיג קרעפ־טיג און גוטעם א־אמאט, ווירד עמפפאלען דעם געעהרטען פובליקום אלס איינע דער בעסטען זארטען די ביז נון ערשיענען.

די פאבריק ענזיסטירט זייט 1862 יאהר

די פאבריק בעשעפטיגט איבער 2000 ארבייטער

געפרייזווירדיגט אויף אלע וועלט־אויסשטעלונגען.

די געעהרטע רויכערער ווערדען ערזוכט גיטיגסט צו פרובירען אונד זיך צו איבערצייגען.

אכטונגספאל

טאב. פאב. י. ל. שערעשעווסקי.

כשר לפסח

טרעפע — **טרעפע**

אפילו למהדרין מן המהדרין

די אדעסער אבטהיילונג דער בעוואוסטער טהע אק־ציאנס־געזעלשאפט, וועלכע איז בעקאנט אונטער דער פירמא

וו. וויסאצקי עט קאמפ. מאסקווא

(קלונימוס זאב וויסאצקי)

איז מודיע אז אויך היינטיגעס יאהר ווי די פריהעריגע יאהרען ווערט די טהעע אויף פסח פערפערטיגט אונטער דער שטרענגער השגחה פון דעם היעגען רב און זיינע נאמנים אז ס'זאל חלילה ניט זיין קיין שום קלענסטער חשש פון המץ.

די טהעע ווערט געארבייט ריין, זויבער און אמת כשר אויף דעם פיינסטען אופן ווי עס קען נור געבען און אויך אויף דיזען ארט ווערט אריינגלעגט אין די קיסטע און צושיקט אלע אונזערע אבנעהמער אויך אין אונזערע נידערלאגע אין ווילנא, ווארשא, חארקאוו, ריגא, טיפ־ליס, ראסטאוו, סימפעראפאל א. ז. וו.

דער הכשר מיט דער התימה און זיגעל פון דעם רב געפינט זיך ביי יעדען אבנעהמער פון אונזער טהעע.

געזעלשאפט „כרמל", ווארשא

פטרכויף פון נאטירליכען וויין און קאניאק

וועלכע ווערען אויסגעארבעט אין באראן ראטהשילד'ס

וויינקעלערען אין די יודישע קאלאניעס אין ארץ ישראל.

פאריז 1900

די מארקע איז בעשטעטיגט פון דער רוסישער רעגירונג.

אבטהיילונג פיר זיד־רוסלאנד אין אדעסא.

כדי צו בעווארענען כרמל־וויין און קאנאקיען פון נאכגעפעלשטע, פערקייפען מיר אונזערע וויינען און קאניאקען נור אין פלעשער פערזיגעלט מיט אונזערע סטעמפעל און פערקניפט מיט דער פלאמבע פון „כרמל".

Хажинская парово-водяная вальцовая мельница помѣщика В. И. Мазараки при с. Хажинѣ. Кіевской губ. окончена и приведена въ дѣйствіе. Вырабатываетъ 6 сортовъ пшеничн. муки самого высокаго качества. Спеціально строющаяся ржаная мельница скоро будетъ готова. Адресъ: І. Фрейдману. Бердичевъ.

